

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Turismiosakond

Kerli Hendrikson

**VABAAJATEENUSTE ARENDAMINE SAUE
VALLAS**

Lõputöö

Juhendaja: Inna Bentsalo, MA

Pärnu 2019

Soovitan suunata kaitsmisele

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud "....." a.

TÜ Pärnu kolledži osakonna juhataja

.....

(osakonna juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Vaba aja teenuste arendamise teoreetilised lähtekohad	6
1.1. Vaba aja mõiste ja liigitus	6
1.2. Trendid vaba aja veetmises	13
1.3. Sihtkoha ja vabaajateenuste arendamise võimalused.....	16
2. Saue valla vabaajateenuste uuring	20
2.1 Saue valla vabaajateenuste hetkeolukord ja uuringu kirjeldus.	20
2.2 Uuringu tulemused	21
2.2. Järeldused ja ettepanekud.....	37
Kokkuvõte	42
Viidatud allikad.....	45
Lisad.....	49
Lisa 1. Küsitlusankeet	49
Summary	53

SISSEJUHATUS

On tõestatud, et inimestel on vaba aega järjest vähem ja üha enam on hakatud seda väärtustama. Järjest olulisemaks muutuvad toodete asemel elamused (Holmes, 2016), mis üldistatult tähendab seda, et kui inimesed otsivad tegevusi väljaspool kodu siis peaksid vabaajateenused sobima kogu perele: emale, isale, lastele ja miks mitte ka vanavanematele. On tähtis, et kasutajate emotsioonid peale teenustest osa saamist oleksid positiivsed. Uuringutest selgub, et järjest enam otsitakse võimalusi vaba aja veetmiseks võimalikult väheste vahenditega, kuid mitte tehes allahindlusi kvaliteedile ja elamustele. (Eurostat, 2018). Kiireneva elutempo tõttu jääb inimestel vaba aega järjest vähemaks, mistõttu vaba aega väärtustatakse enam. Järjest raskem on inimestel leida aega iseenda jaoks, oluline on, et inimesed kasutaksid seda aega võimalikult kvaliteetselt. (AM, 2016).

Antud lõputöö on suunatud vabaajateenuste võimaluste ja eelistuste kaardistamisele Saue vallas. Teema on aktuaalne eelkõige Saue valla elanike jaoks, sest nad ei saa oma vaba aja ressursi oma vallas piisavalt kvaliteetselt rakendada. Inimestega suheldes on selgunud, et piirkonnas pole piisavalt vaba aja veetmise teenuseid ning kui isegi on, siis on need tooted ja teenused omavahel väga sarnased. Suveperioodil korraldatakse erinevaid vabaõhuüritusi kuid talveperioodil on tegevuste arv piiratud. Saue valla kehtivas arengukavas pole piisavalt (2018-2030) tähelepanu pööratud uutele vabaajateenuste arendamisele, mis tõttu võib öelda, et kohalik omavalitsus ei pruugi probleemist teadlik olla.

Saue valla puhul on tegu omavalitsus üksusega, mis asub Harjumaal, piirnedes Harku valla, Tallinna, Raplamaa, Saku valla ja Keila vallaga. Saue vallas on elanike kokku ligi 22 000, neist 5700 elab Saue linnas. Saue valla suurimad keskused on Saue linn, Laagri 5200, Turba 950 ja Riisipere 840 elanikku ja Alliku 1400, ja Ääsmäe 730 külad. (Saue valla Arengukava). Lõputöö uurimisprobleem on vaba aja teenuste üksluisus ja nende liigne hooajalisus. Sellest tulenevalt on lõputöö probleemküsimus: Millised on

võimalused vabaajateenuste arendamiseks sihtkohas? Lõputöö uurimisprobleemiks on Saue vallas vabaajateenuste üksluisus ning kohati ka nende liigne hooajalisus. Lõputöö eesmärgiks on vastavalt teoreetilistele allikatele ja uuringu tulemustele teha ettepanekuid Saue valla kohalikule omavalitusele ja selle ettevõtjatele vabaajateenuste arendamiseks. Probleemist lähtuvalt on uurimusküsimuseks: milliseid tegureid peaks Saue vald ja selle ettevõtjad vabaajateenuste arendamisel arvesse võtma?

Käesoleva töö eesmärgi ja uurimisküsimuse väljaselgitamiseks on püstitatud järgnevad uurimusülesanded:

- koostada teoreetiline ülevaade vaba aja mõistest ja trendidest ning analüüsida vabaajateenuste arendamisvõimalusi sihtkohas;
- anda ülevaade Saue valla elanike eelistustest ja Saue vallas pakutavatest vabaajateenustest;
- viia küsitluse meetodil läbi uuring Saue valla elanike seas, saamaks teada milliseid teenuseid nad hetkel kasutavad ning millistest teenustest puudust tuntakse;
- teha ettepanekud kohalikule omavalitsusele (Saue Vallavalitsus) ja selle ettevõtjatele vabaajateenuste arendamiseks.

Töö koosneb kahest suuremast peatükist mis omakorda jagunevad alapeatükkideks. Esimese peatüki moodustab teoreetiline osa kus tuuakse välja vaba aja mõiste selgitused, trendid vabaajaveetmises ja meelelahutuses ning turismimajandusest ja vabaajateenuste arendamisest sihtkohas. Tähtsaimateks allikateks olid järgmised artiklid: Office for National Statistics (2017), *Leisure time in The UK: 2015*; Fredericks, T. R. (2017) *Family Entertainment trends.*; KPMG (2018), *Leisure Perspectives – Leisure Industry trends from around the globe.*; ja Quintana, J. C. M., Falcon, J. A., Pinero, M. A. C. & Clemente, D. I. (2018), *Analysis of Family shared leisure time in early childhood and their relation with parental competencies.*

Uurimustöö teise peatüki sisuks on töö autori poolt küsitlusmeetodil läbi viidud kvantitatiivne uuring mille tulemused on esitatud joonistena. Peatüki lõpus on välja toodud uuringu põhjal koostatud järeldused, parandusettepanekud kohalikule omavalitsusele ja Saue valla ettevõtjatele. Antud töö lõpus on ka lisa, mis sisaldab küsitlusankeeti ja täiendab lõputöö empiirilist osa.

1. VABA AJA TEENUSTE ARENDAMISE TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1. Vaba aja mõiste ja liigitus

Tänapäeva ühiskonnas jääb vaba aega inimestel üha vähemaks, seega on oluline, et vaba aeg mis neil on, oleks kvaliteetselt veedetud kas siis koos oma lähedaste ja/või perekonnaga või üksinda. Järjest rohkem väärtustatakse kvaliteetaega oma lähedaste ja perekonnaga, olgu see siis kodus või kodust väljaspool erinevaid huvitavaid tegevusi otsides, millega oma meelt lahutada. Käesolev peatükk annab ülevaate vaba ajast kui mõistest ja selgitatakse mõiste liigitust.

Macqurie sõnaraamatus oli vaba aja mõiste selgituseks, et vaba aeg on aeg, mis on vaba tööülesannetest või kohustustest. Websteri kolmandas rahvusvahelises sõnaraamatus on vaba aja definitsioonid ära toodud järgmiselt:

- vabadus või tekkinud aeg, mis tekib mingite tegevuste lõpetamisel;
- vabadus või aeg, mis tekib tänu tööde või kohustuste ajutisele katkestamisele;
- periood, mil ollakse töötu;
- aeg, mida kasutatakse, puhkamiseks, rekreatiivseteks tegevusteks ja muuks sarnaseks.

Kui aga vaadata näiteid kirjandusest, siis on vaba aega käsitlenud järgmised isikud: Charles K. Brightbill, kes defineeris vaba aega, kui aega, mis on vaba kõikidest kohustustest, kus on võimalik kas puhata või teha tegevusi mida ise valitakse. Vaba aja alla ei arvestata aega, mis kulub ellu jäämise vajaduste rahuldamiseks nt magamine, söömine, ravimine, ka elatise teenimine, nagu näiteks tööl käimine või selleks valmistumine: lasteaias, koolis ja ülikoolis käimine. Vaba aeg on aeg, kus aega kasutatakse nii kuidas ise heaks arvatakse või valitakse. Vaba aega võib mõista ka kui

aega mis tekib siis, kui indiviidi ellujäämiseks vajalikud vajadused (töötamine, magamine, söömine jmt) on rahuldatud. Vaba aeg on defineeritud ka tegevusena, mis on eraldiseisev tööst, perekonnast ja ühiskonnast, kui inimene teeb seda mida ta ise soovib, on selleks siis lõõgastumine, uute teadmiste otsimine, loomingulise võimekuse vaba kasutamine või spontaanne sotsialiseerumine. (Veal, 2004)

Vabaajategevused omakorda jagunevad aktiivseteks ja passiivseteks tegevusteks. Aktiivseteks vabaajategevusteks on tegevused, mis on kaasahaaravad, interaktiivsed, nagu näiteks, treenimine, matkamine, kalastamine, vabatahtlikuks käimine, reisimine, aias tegutsemine, puslede lahendamine, sõpradega väljas käimine jne. Passiivseteks tegevusteks on tegevused, mida enamasti tehakse siseruumides (sh kodus), ning mille tegemine ei nõua suurt pingutust või kaasamõtet. Näitena võib tuua, televiisori või videote vaatamise, lugemise, igavlemise, muusika kuulamise, videomängude mängimise ja lõõgastumise jms. (Cho *et al*, 2017)

Vaba aja mõiste definitsioone on väga erinevaid, aga sisuliselt lähtuvad kõik sarnastest põhiprintsiipidest. Antud töös on vaba aja mõiste sisuks, et vaba aeg on aeg, mis tekib, siis kui inimese esmased vajadused on juba rahuldatud ning inimene on vaba muudest kohustustest (sh töö-, kooli- ning kodustest kohustustest), aeg kui on võimalik, kas puhata või teha tegevusi mida ise valitakse või soovitakse.

Kui tuua näiteid Ameerikast, siis uuringutest selgub, et 89% abielupaaridest on väga või enam vähem rahul selle ajaga, mis nad perega koosolemisele kulutavad. Ameeriklased peavad väga oluliseks vaba aja veetmist koos perega, sealjuures ka nende perekonnaliikmetega (lähisugulastega), kes ei ela enam nende lähikonnas. Samast uuringust selgus, et 50% täiskasvanutest, kes elavad eraldi oma vanematest, st elavad oma elukaaslase või lastega mujal, peavad väga oluliseks veeta vaba aega ka koos oma varasema perekonna ja lähisugulastega. 93% vastanutest söövad vähemalt paar korda nädalas õhtust koos lähisugulastega. Ka selgus, et mida rohkem tehnikat omatakse, seda vähem on inimestel vaba aega ja seda väiksem on vastanute rahulolu oma vabaajaveetmise viisidega. (Networked Families, 2008)

Kõige populaarsemaks koduseks vabaajategevuseks Ameerikas on televiisori vaatamine (74% vastanutest teevad seda igapäevaselt), samas noorte seas aga ainult 58% noortest vaatavad telekat igapäevaselt. Telekat vaadatakse 52% korral aga hoopis koos teistega, see aga kehtib ainult nende leibkondade puhul, kus elab mitu inimest koos samas majas. Isegi kui nende pereliikmetel on võimalik vaadata saateid erinevatest telekatest või tubadest, siis vaadatakse ikkagi telekat kõik koos. Isegi kui tegu pole kõigi pereliikmete poolt vaadatud saatega. Samas uuringust selgus, et kolmandik täiskasvanutest korraldab vähemalt paar korda nädalas sotsiaalse suhtlemise eesmärgil koduseid kokkusaamisi pere ja sõpradega. Samuti on populaarne ajaveetmine väljaspool kodu, 32% vastanutest käivad pere või sõpradega väljas aega veetmas mitu korda nädalas. Noored täiskasvanud (18-26a) aga suhtlevad omavahel tihedamini kui täiskasvanud, seda nii kodus kui ka kodust väljas. (Networked Families, 2008)

Randy White'i (2009) poolt läbi viidud uuringust selgus, et ameeriklased kulutavad vaba aja veetmisele järjest vähem raha, sest suurem hulk rahast kulub säästmisele ning laenude tagasi maksmiseks. Seetõttu valitakse väga täpselt millele ja kuidas oma raha kulutatakse, otsitakse järjest odavamaid viise oma vaba aja sisustamiseks. Uuringu tulemusena leiti, et sageli selgub, et ka odavamad vabaaja tegevused on järjest rohkem rahuldust pakkuvad ja loeb see, mis emotsioone need tegevused tekitavad. Oma kulutatud raha eest soovitakse saada parimat mis vähegi võimalik. Vabaajateenustest saadavat väärtust arvutatakse, jagades saadud kasu (kogemuse väärtus) hinnaga. Näiteks inimesed, kes oma meelelahutuskulusid kokku hoidma hakkasid, olid väga üllatunud, kui selgus kui väärtuslikuks (kogemusest lähtudes), võivad kujuneda kodused ühised vabaajategevused, nagu näiteks Monopoli mängimine, filmide vaatamine jmt. Kui palju on erinevaid võimalusi mida kõike on võimalik kodus koos terve perega teha. Seda toetab ka näide, et seltskondlike lauamängude müük on kasvanud 5%, samas kui mänguasjade müük, on igal aastal kahanenud 2% võrra. Paljud vastanud väitsid, et kasutavad järjest enam erinevaid koduseid meelelahutusvahendeid ja võimalusi. Seetõttu võib öelda, et tegemist on ühe kasvava trendiga, kus kodus koos oma pere ja sõpradega veedavad inimesed järjest rohkem oma vaba aega. (White, 2009)

Sama uuringu alusel, on oluline osa ka tehnoloogia arengul, sest meelelahutus on inimestele järjest kergemini kättesaadavam. Iga vaba hetke, mis tekib, on võimalik kasutada, et maailmas toimuvast osa saada, või end asjadega kurssi viia. Internet on muutumas inimestele kutsuvamaks, kui minna näiteks teatrisse, kinno või kaubanduskeskusesse. Teenusepakkujate jaoks on oluliseks väljakutseks kujunemas olukord, et kliendid ei soovi enam liigselt kulutada meelelahutusele kodust väljas, vaid eelistavad kasutada võimalusi meelelahutusele, olles kodus või olles teel. Selle ilmestavaks näiteks on *Ipod'*ide, *Iphone'*ide ja nutitelefonide populaarsuse tõus. Iga-aastaselt kasvavad tehnilistele vahenditele kulutatavad summad, aastatel 2000-2007 on need tõusnud 33% võrra ning tegemist on järjest kasvava trendiga. Kui võrreldi meelelahutuseks kulutatavaid summasid, siis on tegemist kahaneva trendiga, langus aastas kuni 15%. Inimesed väärtustavad järjest rohkem kogemusi ja inimestega suhtlemist, mitte enam asju see, mis toob endaga kaasa ka soovi tugevdada ja nautida häid aegu ja kogemusi koos oma sõprade ja perekonnaga, mitte üksi. (White, 2009) Nutitelefone kasutavad noored keskmiselt peaaegu 5h päevas, sest nutitelefoni on koguaeg kättesaadav ning sealt on võimalik vajalik info väga kiiresti üles leida kuid enamasti siiski kasutatakse nutiseadmeid meelelahutuseks (Lepp, *et al*, 2014).

On uuritud ka ameeriklaste vaba aja harjumuste muutumist 40 aasta jooksul, seda aastatel 1965-2003. Selle uuringu tulemusena selgus, et vaba aja hulk nädalas on kasvanud, seda meestel 7-9, naistel aga ainult 6 tunni võrra. Muutus on tingitud sellest, et vähenenud on aeg, mida kulutatakse igapäevastele toimetustele (söömisele, söögi valmistamisele, magamisele ja tervishoiule) kulutatud aeg. Samas tööl olemisele kuluv aeg pole viimase 40 aasta jooksul muutunud. 2003 aasta seisuga kulutasid ameeriklased vabaajateenustele 5000-5500 dollarit aastas, mis moodustas inimeste sissetulekutest väga suure osa. (Aguilar & Hurst, 2006)

Suurbritannias läbiviidud uuringu põhjal, kulutavad seal mehed, vabaajategevustele päevas rohkem aega kui naised (mehed 6 tundi ja 9 minutit, naised 5 tundi ja 29 minutit). Kui analüüsiti tegevusi millele inglased oma vaba aega kulutavad, siis on esimesel kohal passiivsed tegevused ja massimeedia, nagu näiteks televisioon, raadio kuulamine, lugemine või muusika kuulamine. Sportimiseks, hobideks ja arvutimängude

mängimiseks kasutavad oma vaba aega enim mehed, samas kui naised kasutavad seda erinevateks sotsiaalseteks tegevusteks (külas käimine, sõpradega väljas käimine, kokkusaamised jms). Enim on vabaajategevusteks aega inimestel, kelle vanus on üle 65 eluaasta (7 tundi ja 10 minutit päevas). Eelpoolnimetatud vanusegrupil, oli vaba aega poole rohkem, kui 25–34 aastastel noortel (4 tundi ja 46 minutit). Uuring näitas ka seda, et madalama sissetulekuga inimesed kasutavad vabaajateenuseid harvem, kui kõrgemapalgalisel, seda eelkõige seetõttu, et tõenäoliselt on madalapalgalisel pigem nädalavahetuse tiitel tööl (nt graafikuga tööl). (Office for National Statistics, 2017)

Lastega ja nende vabaajategevustega seoses viidi läbi uuring Horvaatia kooli õpilaste seas, küsitluses osales 1062 õpilast. Uuringust selgus, et suurema osa oma vabast ajast kulutavad koolinoored internetis ja kõige vähem kulutatakse aega kultuuriga seonduvatele tegevustele või üritustele. Interneti kasutamisel, ei ole soolisi erinevusi. Sama aktiivsed kasutajad on nii poisid kui tüdrukud. Samas oluliselt erineb kasutamiskiivsus sportimisel, mis on oluliselt populaarsem vaba aja veetmise vorm poiste seas, samas kui tüdrukud, veedavad meelsamini aega erinevatel kultuurisündmustel. Samuti on vahe kas õpitakse keskkoolis või põhikoolis, näiteks veedavad põhikooli õpilased aega rohkem internetis ja sportides, keskkooliealised eelistavad vabaajategevusi, mis nõuavad teistega sotsialiseerumist ja suhtlemist. Paljudele küsitlusele vastanutest oli ideaalne vaba aeg selline, mis on veedetud koos sõprade ja/või perekonnaga. Uuring tõi välja ka asjaolu, et noored otsivad pidevalt uusi ja põnevaid vabaajaveetmise võimalusi, mistõttu on oluline, et neile pakutaks rohkem uusi ja põnevaid tegevusi ja teenuseid, mis konkureeriksid mõjuvõimsa internetiga. Oluline tendents on, et noorte internetis oldav aeg järjest kasvab, kuna see lihtsalt on nii kergelt ja mugavalt ligipääsetav, seetõttu on järjest olulisem, tuua turule uusi ja kaasakutsuvaid (atraktiivsemaid) vabaajateenuseid. (Opic & Duranovic, 2014)

Rootsis läbiviidud 13-20 aastaste noorte fookusgruppiumingust selgus, et Rootsi noorte vaba aja eelistustele avaldavad mõju väga erinevaid mõjutajad. Üheks olulisemaks märksõnaks on see, et noored ei puutu enam kokku teistest sotsiaalsetest või etnilistest gruppidest pärit inimestega. Samuti ei eelista noored enam kasutada, neile kohalike omavalitsuste poolt pakutavaid kooskäimise ja koosolemise võimalusi, nagu näiteks

noortekeskusi vms asutusi, kus pakutakse meelelahutust ja koosolemise võimalusi 13-20 aastastele. Viimaste puhul, oli varem tegu kohtadega, kus noortel avanes võimalus teiste omavanustega kohtuda. Samuti on Rootsis, viimase 15 aasta jätkuvaks trendiks, erinevates kultuuriklubides sh huviringides osalemise langus. (The Swedish National Board For Youth Affairs, 2011)

Austraalias läbiviidud uuringutest on selgunud, et mida vanemaks inimene saab, seda vähem aktiivsemaks ta muutub. Näiteks on, 15-34 aastased, 2,7 korda aktiivsemad kui vanemaealised. Samuti selgus uuringust, et need, kes on abielus, on samuti vähem aktiivsed. Ka selgus uuringust võrreldes varasemaid trende, et inimesed on iga aastaga järjest vähem aktiivsed. (Chau *et al*, 2017)

Türgi keskkooli ja kutsekoolide õpilaste seas, läbi viidud uuringu käigus, uuriti vabaajategevuste mõju noorte stressitasemele. Uuringus osales 280 meest ja 224 naist, selgus, et stressitase oli olulisemalt madalam neil, kes tegelesid vabal ajal aktiivselt spordiga. Samuti ilmnes, et õpilastel, kes tegelevad rahvatantsuga, on paremad probleemilahendamise oskused, ning õpilased, kes õppisid kutsekoolis olid optimistlikumad kui teistes koolides õppijad. Aeg on meie kõige väärtuslikum vara, sest seda ei ole võimalik osta ega taastada. Vabaajategevused peaksid nendest osasaajatele tooma rõõmu, rahulolu, vaimset tasakaalu, pakkuma loomingulisi väljakutseid ning avardama silmaringi. (Altin, 2018)

Vabaajategevuste mõju stressile, on uuritud ka Korea tudengite seas, kelle puhul on üheks suurimaks stressi põhjustajaks kool ning siis töö. Antud uuring viidi läbi Korea keskkooli viimaste klasside õpilaste seas. Need vastanud, kes püüdsid juba enne oma eksamiperioodi stressitaset vähendada, tegelesid spordi ja teiste erinevate füüsiliste tegevustega. Kõige populaarsemad vabaajategevused, mida kasutati olid muusika kuulamine, internetis olemine ja nutitelefoni mängude mängimine. Need tegevused võimaldasid stressiga tegeleda vabamal moel. Sama uuring tõi välja ka asjaolu, et mida rohkem noored oma vaba aega erinevates nutiseadmeid kasutavad, seda enam mõjutab see tegevus neid ka oma kooliülesannetest kõrvale kalduma. Uuringu tulemustes toodi välja asjaolu, et stressitase oli kõrgem õpilastel, kelle puhul oli näha suundumust tegeleda

vabal ajal rohkem negatiivset mõju avaldavate tegevustega, nagu nt joomine, suitsetamine, kiusamine ja nii edasi. (Park & Youngshim, 2018)

Kui aga vaadata täiskasvanute vaba aja kasutust selgub uuringust, et seda on järjest vähem. Inimesed võtavad tihti tööd koju kaasa ning ei suuda ka oma vabal ajal tööle mitte minna, mis teeb omakorda raskeks puhkamise. Oma vabal ajal mõtlevad inimesed oma tööst nii negatiivselt kui ka positiivselt. Uuringutest on selgunud, et meestel on vaba aega rohkem kui naistel, seda seetõttu, et enamasti täidavad naised osa oma vabast ajast koduste töödega (koristavad, tegelevad lastega jne). Selgus ka see, et vabaajategevusi tehakse rohkem koos ema kui isaga. Kõige populaarsemateks, perega vaba aja veetmise võimalusteks on, televiisori vaatamine, külas käimine, üritustel osalemine, reisimine, erinevad mängud, teatri külastamine jmt. Kui alamklassi kuuluvad perekonnad otsisid vaba aja veetmiseks tegevusi, mis ei nõua väga palju raha, või oleksid üldse tasuta, kuid mis suurendaks pere ühtehoidmist kuid vaba aega peeti ka laste pahandustest eemale hoidmise võimaluseks. Siis keskklassi pered eelistasid vabaajategevusi, mis sisendaksid lastele väärtusi, mis aitaksid neil hilisemas elus paremini hakkama saada ja ka häid kombeid õppida. (Quintana *et al*, 2018)

Nii võibki öelda ka seda, et kõikide inimeste jaoks on ajahulk päevas, nädalas, aastas samasugune ja väga selgelt piiritletud. Nii võib vaba aja puudumine või selle kasutamise oskus mõjutada oluliselt inimeste elukvaliteeti. Töö või kooliaja või muude kohustuste täitmiseks kuluva aja kasutust võivad mõjutada väga erinevad välised tegurid, samas see kuidas oma vaba aega kasutada, see sõltub suuresti iga inimese enda soovidest ja võimalustest. Valikute tegemine, kui palju oma aega kulutatakse töö- või muude kohustustele ja kui palju aega jääb vaba aja tegevustele, muutub järjest keerulisemaks.

Inimeste vahelised suhted ja tehnoloogia areng on omavahel väga tihedalt põimunud, omavaheliseks suhtlemiseks kasutatakse kõikvõimalikke tehnilisi vahendeid. Tänapäevased tehnilised vahendid omakorda loovad üha enam võimalusi inimeste vaba aja sisustamiseks. Järjest olulisemaks muutuvad vabaajategevused, mis nõuavad vähem raha, aga loovad võimalusi koosolemiseks, omavaheliseks suhtlemiseks, pakuvad uusi väljakutseid, positiivseid elamusi ning uusi emotsioone, ning aitavad maandada igapäevaelu pingeid. Kõikide eelpooltoodud asjaoludega tuleb arvestada vabaajateenuste

pakkujatel teenuseid planeerides või pakkudes. Samuti on oluline, et teenusepakkujad käiksid kaasas või vähemalt oleksid kursis erinevate vaba aja veetmise trendidega, et oleks võimalik oma teenuseid vastavalt tarbijate vajadustele ja soovidele arendada. Järgnev alapeatükk annab ülevaate, milliseid trende võiks antud teemavaldkonnas arvesse võtta.

1.2. Trendid vaba aja veetmises

Käesolev alapeatükk annab ülevaate vaba aja veetmise trendidest ning mingis osas ka meelelahutusega seonduvatest eelistustest. Ettevõtjate jaoks, kes soovivad enda poolt pakutavaid vabaajateenuseid edasi arendada, kasutajasõbralikumaks ning konkurentsivõimelisemaks muuta. On väga oluline, et nad oleksid kursis erinevate trendidega ja seda mitte ainult oma tegevuspiirkonna riigi piires, sest tänases võrgustunud maailmas tuleb konkurentsipüsimiseks jälgida arenguid ja trende kogu maailmas. Trendidega kursis olemine, mitte ainult ei võimalda teada praeguste klientide vajadusi vaid ka tuleviku klientide vajadusi.

Vaba aja veetmisele kuulub oluline osa inimeste igapäeva elust. Näiteid võib tuua Suurbritanniast, kus igast kulutatud 5 naelast 1 kulub vabaajategevustele. Vabaajateenuste pakkujad otsivad ja kasutavad järjest enam erinevaid võimalusi, kuidas pakkuda oma klientidele võimalikult paremat teenust, olgu see siis näiteks kinokülastusest saadava elamuse kvaliteedi või mugavuse tõstmine. Samuti on oluliseks vabaajatrendiks spordiklubide populaarsuse kasv. Näiteks Inglismaal on suurima populaarsuse saavutanud, kas väga madala hinnatasemega spordiklubid või siis just klientidele individuaalset lähenemist pakuvad butiik jõusaalid, kus on rühmatreeningute jaoks väiksemad grupid ning personaalne lähenemine. (Springham, 2017)

Viimase 10 aastaga on väga suured muutused toimunud ka laste vabaajaveetmise trendides. Selle on põhjustanud nutiseadmete populaarsuse tõus ning nende kättesaadavuse lihtsus juba väga noortele kasutajatele. Mis omakorda tähendab seda, et nooremaelaste jaoks ei tundu välismaailma poolt pakutav enam nii põnev ja ajakohane kui internetis leiduv. Millest tulenevalt on väga oluliseks muutunud leida lastele tegevusi, mis pakuks neile võimalust isetegemiseks, loominguliseks

eneseväljenduseks, vahetuks suhtlemiseks või siis ka õppimiseks. Pakutavad teenused, mille pärast inimesed kodust välja tulevad, peavad olema nauditavad ja pakkuma elamusi kõikidele külastajatele, seda olenemata vanusest, soost, kogemustest või sissetulekust. On oluline, et peale ettevõtte külastamist saaks perekond oma kogemusest omavahel rääkida ning muljeid vahetada. Enam ei tule inimesed oma kodudest välja ainult söömise pärast vaid soovitakse ka üksteisega suhelda. Järjest olulisem on inimeste huvi tulla oma kodust välja saamaks sotsiaalseid, erilisi ja uudseid kogemusi ettevõtetes. (Fredericks, 2017)

Vanemate ja laste koos veedetud aeg on tihti seostatud sellega, et tugevdada pereliikmete vahelisi emotsionaalseid sidemeid ja luua ühiseid traditsioone. Perega koosveedetud aeg on kvaliteetaeg, mis on väga tähtis investering oma pere edukuseks. On selge seos, et mida rohkem vaba aega pere koos veedab, seda parem on ka pere omavaheline suhtlus. Kui vaadata laste käitumist, siis mida rohkem lapsed oma vanematega suhtlevad, seda edukamad on nad tihti ka koolis. Teismeliste puhul on tõenäoliselt neil, kes veedavad oma perekonnaga rohkem aktiivselt aega, tavaliselt vähem käitumisprobleeme. (Leisure Badgers, 2016)

Rääkides perekondadest on suur osa ka vanavanematel, sest tihti ei pruugi olla lapsevanematel piisavalt vaba aega, et tegeleda oma lastega. Siin tulevadki appi vanavanemad, mistõttu on uuritud ka vanavanemate osaluse olulisust lastelaste vabaajategevuses. Uuringus osales 53 vanavanemat, kelle lapselapsed olid 2-12 aastased. Selgus, et mida tihedamalt vanavanematega koos aega veedeti, seda suurem mõju vanavanematel lapsele oli. Vanavanemad pidasid vabaajategevusi väga oluliseks, sest nende arvates hoiab see lapsi eemale erinevate ainete tarvitamisest ning halvadest mõjudest. Paljud intervjueritavad mainisid, et on keeruline saada oma lapselapsi välja erinevate nutiekraanide tagant ning, et nutiseadmeid antakse lastele mängimiseks juba liiga noores vanuses. Nad olid erinevate ekraanide kasutamisest lapseas pigem väga negatiivselt meelestatud. Enim esinevate probleemidena toodi välja kohtade puudus kus lapsega koos käia, samuti informatsiooni vähesus, transpordiraskused, energia ja rahapuudus. Vanavanemad suudavad lapsi mõjutada kas otseselt, viies nad parki, käies jalutamas, kinos või mujal, kui ka kaudselt st kui vanematel palutakse viia laps välja, või panna kirja huviringi ja nii edasi. (Xie *et al*, 2017)

Ettevõtted, kes praegu vabaajateenuseid või tooteid pakuvad peavad olema oma klientidest väga teadlikud. Põhilisteks vabaajateenuste kasutajateks praegu on Y- ja Z-generatsioonid, kes on sündinud aastatel 1980-2012. Mõlemad generatsioonid on üles kasvanud koos tehnoloogia arenguga ning kasutavad erinevaid tehnikaseadmeid igapäevaselt ning nende jaoks on need väga olulised. Oluline on siinkohal ka välja tuua, et nende puhul on tegu kasutajatega, kelle jaoks on väga oluline informatsiooni kättesaadavus. Ettevõtte peab olema internetist otsides kergelt leitav ja seda mitte ainult kodu lehe kaudu vaid ka läbi erinevate sotsiaalmeedia kanalite ning seejuures peaks olema ka nende aktiivne kasutaja. Arvestades nende põlvkondade erilisusega kujunevad nende ootused teistest valdkondadest pärit kogemuste põhjal ning nende ootused teenustele ja toodetele on väga kõrged. Nende generatsioonide lojaalsust on küll raske teenida kuid kui see on juba välja teenitud, siis sellest enam nii kergelt lahti ei öelda. Läbi lojaalsuse on võimalik rohkem oma kliente tundma õppida ning nende soovide ja vajadustega arvestada. Nende jaoks on väga oluline, kuidas neid ettevõttes koheldakse ja kui vastuvõtt neile ei sobi valivad nad lihtsalt teise ettevõtte. Samuti on nende jaoks oluline, et neil oleks võimalust ettevõtte külastust jagada ka oma sotsiaalmeedias, olgu see siis *check-in*'iga Facebookis või mõne pildiga mis külastuse ajal on tehtud oma erinevatel sotsiaalmeedia kontodel. (KPMG, 2018)

Kõike eelnevalt arvesse võttes peavad vabaajateenuseid ja tegevusi pakuvad ettevõtjad järjest enam tähelepanu pöörama emotsioonide, kogemuste ja elamuste pakkumisele, eriti oluline on see laste puhul, sest see on osa sellest, mida lastel internetist ei ole võimalik leida. Perekonnad on väga hõivatud, sest enamasti töötavad mõlemad vanemad täiskohaga ning ühist vaba aega, kui seda on, väärtustatakse sellevõrra rohkem ning kõike, mida koos tehakse hinnatakse kõrgelt, seda sõltumata hinnast, sest perega veedetud aeg on enamasti kvaliteetsem ja paremini veedetud aeg kui seda üksinda veetes. Ainult vaba aja trendide järgimisest ei piisa sihtkohas (kohalikus omavalitsuses) teenuste arendamiseks. Mistõttu on oluline ka teada, millised on sihtkoha arendamise teoreetilised lähtekohad. Järgmine alapeatükk annab lühiülevaate sihtkoha ja vabaajateenuste arendamise võimalustest.

1.3. Sihtkoha ja vabaajateenuste arendamise võimalused

Sihtkohas uute teenuste arendamiseks on välja töötatud erinevaid üldisi käsitlusi, mille etapiviisiline järgimine aitab erinevatel huvigruppidel (ettevõtjad, kohalik omavalitsus, muud organisatsioonid jne) ka erinevaid teenuseid (sh ka vabaajateenuseid) paremini sihtkohas edasi arendada. On väga oluline, et teenusepakkujad arendaksid välja sihtkohas elavate inimeste ootustest ja vajadustest lähtuvaid teenuseid.

Kõige esimene etapp teenuste arendamisel on idee genereerimine, millist teenust luua või arendada soovitakse. Järgmine etapp on turuanalüüs, seejärel toote/teenuse disain, väljatöötamine, arendamine, seejärel selle reklaamimine, seire ning analüüs. (Golder & Mitra, 2018) Enne teenuse väljaarendamist on oluline läbi viia taustauuring, mille abil uuritakse välja milliseid teenused hetkel selles piirkonnas külastajatele pakutakse ja mida kõige enam kasutakse, kuid kõige tähtsaim asjaolu on välja uurida, millistest teenustest sihtturul kõige enam puudust tuntakse. Mida põhjalikum taustauuring, seda suurem on võimalus, et välja töötatakse teenus, mis on edukas ka tulevikus. Enne teenusega turule tulemist on oluline välja uurida millist teenust sinu klient tegelikult soovib, sest turule pole mõtet tuua toodet, mis on juba olemas või mida külastajad tegelikult ei vaja. Turu-uuringu läbiviimise puhul on oluline kaardistada ära ka oma konkurendid ning analüüsida mida ja kuidas nemad pakuvad. Kui toode/teenus konkurentidest ei eristu, siis on tõenäoliselt keeruline ka uuele teenusele kliente leida, sest inimeste harjumusi muuta pole lihtne, see juhtub vaid juhul kui neil pakutakse uut, huvitavamalt või kvaliteetsemat teenust. (Hersey, 2017)

Peale turu-uuringu läbiviimist on vajalik kohe alguses määrata ära ka oma sihtgrupp, mis tagab, et idee arendamise erinevates staadiumites on võimalik mõelda algusest lõpuni vaid oma kliendile. Nii saab ka kohe ära määrata, kus ja kuidas oma toodet turundama hakatakse, millised on selle kliendigrupi vajadused ning ootused. Samuti on oluline ka kogu arendamise protsessi vältel nii ideest, kuid ka lõpuks teenuse turundamiseni, meeles hoida oma sihtrühma ning endale pideval meelde tuletada, kellele ja miks teenust arendatakse. (Forbes Agency Council, 2017)

Teenuste disaini ja arendamise puhul on oluline, et kliendid osaleksid ning saaksid teenuse loomisel või arendamisel võimalikult palju ise kaasa rääkida, sest klientide kogemused on need, mis lisavad teenusele või tootele lisaväärtusi. Seda seetõttu, et kliendikogemus on otseselt seotud kliendi ja tema poolt kogetuga, ning seetõttu teenuse pakkujal või arendajal ilma kliendi käest küsimata väga raske või isegi võimatu ennustada, mida klient teenuse kasutamisel tegelikult kogeb ning millised on teenuse nõrgad kohad või mis peaks olema teisiti. Üheks kõige mugavamaks ja kasutatavaks tööriistaks on ka klienditeekonna kaardistamine, kus klientidel lastakse teenust/toodet proovida täiesti valmis kujul või prototüübina ning seejärel viiakse läbi kliendiintervjuu kitsaskohtade leidmiseks. Misjärel tehakse parandused ning siis proovitakse täiendatud teenust või toodet kliendi peal uuesti. (Patricio & Fisk, 2013)

Toote või teenuse valmimise järel ei tohi jääda ühele kohale seisma, sest teenust tuleb kogu aeg edasi arendada, sest muidu leidub keegi, kelle teenus on uuenduslikum ning parem ja kliendid lahkuvad konkurendi juurde. Seetõttu on väga oluline teenuse kasutajatelt tagasiside küsimine, et oleks võimalik uurida, mis meeldis, millised olid nende ootused teenusele ning kas need said täidetud. Samuti saab klientidelt küsida, parandusettepanekuid, et järgmisel korral kogemus veel meeldivam oleks.

Kui teenus on juba valmis ja testklientide peal katsetatud, siis on kõige tähtsamaks tegevuseks turundamine. Teenuse turundamine on mõnevõrra raskem kui toote turundamine, sest teenuse puhul on mitmeid keerulisi asjaolusid, mille põhjal inimesed oma kogemust hindavad. Selleks, et turundusega klientide tähelepanu võita on vajalik näidata külastajakogemust juba turundamisel. Samuti on oluline, et kõik teenuse pakkumise protsessis osalejad (teenindaja, müüjad, esindajad jne) teaksid, mida nad pakuvad, mis on teenuse eelised ja parimad omadused ning milline on see kasu, mida nad oma klientidele pakuvad. Kõige parem turundus on see, kui juba olemasolevad kliendid jagavad oma kogemusi oma tuttavate ja sõpradega. Selleks peab teenus olema piisavalt hea, et inimesed tahaksid oma kogemust jagada. Üheks võimaluseks on ka töötajate ja pereliikmete kaudu teenuse kohta tuttavatele infot jagada. Olemasolevate klientide hoidmise üheks viisiks on koostada kliendikiri, mille abil on kord kuus võimalik ennast klientidele meelde tuletada. (Lake, 2018)

Üheks sihtkoha arendamise võimaluseks on ka turismimajanduse arendamine, mis omakorda aitab kaasa piirkonna teenuste (sh vabaajateenuste) mitmekesisuse parandamiseks. Turismimajandusel on tänapäeva ühiskonnas järjest suurenev ja stabiilselt kasvav roll, see on oluline osa vaba aja- ja meelelahutusteenustega seotud majandustegevusest. Turismil on positiivne mõju pea igale sihtkohale, mistõttu on oluline, et iga sihtkoht teeks kõik selleks, et enda piirkonna turismimajandust edasi arendada ja külastajaid juurde tuua. Turismisihtkoha arendamisel ei piisa vaid sellest kui üks inimene või ettevõtte hakkab sihtkohta arendama, sihtkoha turismimajanduse arendamine on meeskonnatöö ning sellest peavad olema huvitatud kõik osapooled, nagu näiteks kohalik elanikkond, ettevõtjad, kohalik omavalitsus, turistid jt. Suuremaid muudatusi sihtkoha tasandil ellu viia, pole võimalik ilma eelpoolnimetatud osapoolte vahelise koostöö ja kaasamiseta. (Mottiar et al, 2018)

Turismisihtkoha arendamisel tuleb läbida erinevad arenguetapid. Esimeseks etapp on nn turismieelne faas, kus sihtkohta külastatakse ja kogetakse vaid pere ja tuttavate külastamise või ärilisel eesmärgil, misjärel hakkavad kohalikud arendajad ja ettevõtjad uurima turistide käitumist eesmärgiga kuidas oleks sihtkohal võimalik meelitada oma piirkonda tagasi rohkem korduvkülastajaid, et neile siis omakorda erinevaid teenuseid pakkuda, st tuua piirkonda juurde külastajaid, kelle külastuse eesmärgiks on nüüd juba sihtkoha ja selle atraktsioonide külastamine. Järgmine faas on nn turismi juhtimise faas, kus arendajad ja teenusepakkujad üritavad ennustada külastajate vajadusi ja ootusi sihtkohale ning vastavalt sellele arendada sihtkohas pakutavaid teenuseid. (Manhas et al, 2016)

Sihtkoha arendamine võib olla nii väga väike samm, mis täiustab teenust juba praegustele klientidele, kuid tegu võib olla ka suurema muutusega, mis toob turule täiesti uue teenuse tänu millele leiavad sihtkoha ka paljud uued kliendid. Sellised teenused on olulised ka sihtkoha kui brändi kujundamiseks. Sellisteks teenusteks võivad olla nii teenused, nagu näiteks Pariisis Disneyland, kui ka antud piirkonna või väikemate sihtrühmade vajadustest lähtuvad spetsiaalsed tooted ja teenused, nagu näiteks kultuuritegevused, erinevad huviringid või kultuuriüritused või kooskäimiseks ja suhtlemiseks loodud muud võimalused. (Gardiner & Scott, 2018 p. 2-3)

Kokkuvõtvalt võib öelda, et igasuguste teenuste sealhulgas ka vabaajateenuste arendamisel on väga oluline osa kliendi soovide, arvamuste ja tagasiside arvestamisel. Seda nii teenuse planeerimise, väljatöötamise kui ka teenuste pakkumise protsessis. Ilma turu-uuringut ja kliendi vajadusi uurimata pole võimalik luua teenuseid, mis kliendi ootustele vastaksid ning tagaksid tulevikus ka klientide rahulolu.

Ka kohalikus omavalitsuses on olemasolevate teenuste arendamisel ning uute teenuste väljatöötamisel väga oluline erinevate huvigruppide (elanikud, ettevõtjad, kohalik omavalitsus, muud organisatsioonid jne) koostöö ja erinevate vajadustega arvestamine. Turismimajanduse arendamine on üks võimalus vaba aja- ja meelelahutusteenustega seotud majandustegevusest laiendada ja kaasata sellesse ettevõtjaid. Sihtkoha (valla) tasandil muudatuste ellu viimine pole võimalik, ilma eelpoolnimetatud osapoolte vahelise koostöö ja kaasamiseta.

On väga oluline, et teenusepakkujad arendaksid välja sihtkohas elavate inimeste ootustest ja vajadustest lähtuvaid kvaliteetseid vabaajateenuseid, sest juhul kui neid selles piirkonnas ei ole, on elanikud sunnitud antud teenuseid kasutama mujal, kus on need nende vajadustele vastavad teenused juba olemas.

2. SAUE VALLA VABAAJATEENUSTE UURING

2.1 Saue valla vabaajateenuste hetkeolukord ja uuringu kirjeldus.

Saue vallas on hetkel vabaajateenuseid pakkumas järgmised Saue Vallavalistuse poolt hallatavad kultuuriasutused: Laagri kultuurikeskus, Saue huvikeskus, Nissi kultuurikeskus ja Kernu rahvamaja. Kõik eeltoodud asutused, korraldavad erinevaid kultuuri üritusi ja kontserte ning viivad läbi erinevaid huviringe nagu rahvatants, koorilaul jne. Enim mainimist tasuks Laagri Kultuurikeskus, mida tuntakse ka kui Saue valla kultuurikeskusena, mis kord kuus näitab ka oma ruumides hetkel kinos jooksvaid eesti filme. Erinevaid sporditeenuseid pakuvad mitmed spordikeskused, mis asuvad valla erinevates punktides: Laagris, Saue, Ääsmäel. Vanamõisa Küla MTÜ, kellele kuulub ka Vanamõisa vabaõhukeskus, kus korraldatakse erinevaid huviringe, aasta läbi erinevaid kontserte ja laatasid, ning ka erinevaid spordiüritusi. Siinkohal tasub ka mainimist, et hetkel on Saue vallas vaid üksikud kohvikud: nagu nt. Meie kohvik, Tammevana pubi, Kohvik Karulauk, millest ainult viimane on avatud ka nädalavahetustel, kuid seda ka ainult kella 18ni. Teised kohvikud on avatud vaid nädala sees kella 10-18ni, mis tähendab, et tegu on pigem ainult lõunasöökidele orienteeritud toitlustus asutustega, sest üheksast viieni töötavad inimesed, ei jõua peale oma tööpäevi neid toitlustus ettevõtteid külastama. Samuti on oluline ka Saue valla piirides paiknevaid meelelahutus teenuste pakkujaid nagu Laitse Rallypark, mille puhul on tegu autoalase teemapargiga, kus on võimalik sõita nii kiirete autode kui ka kartidega, samuti korraldatakse seal erinevaid ralli võistlusi. Saue valla ja Tallinna piiril asub ka Eestis ainulaadne Mustkunstiteater, kus toimuvad regulaarselt erinevad Mustkunstietendused.

Alljärgnevas tabelis on välja toodud, millised küsimused milliste allikate põhjal on koostatud.

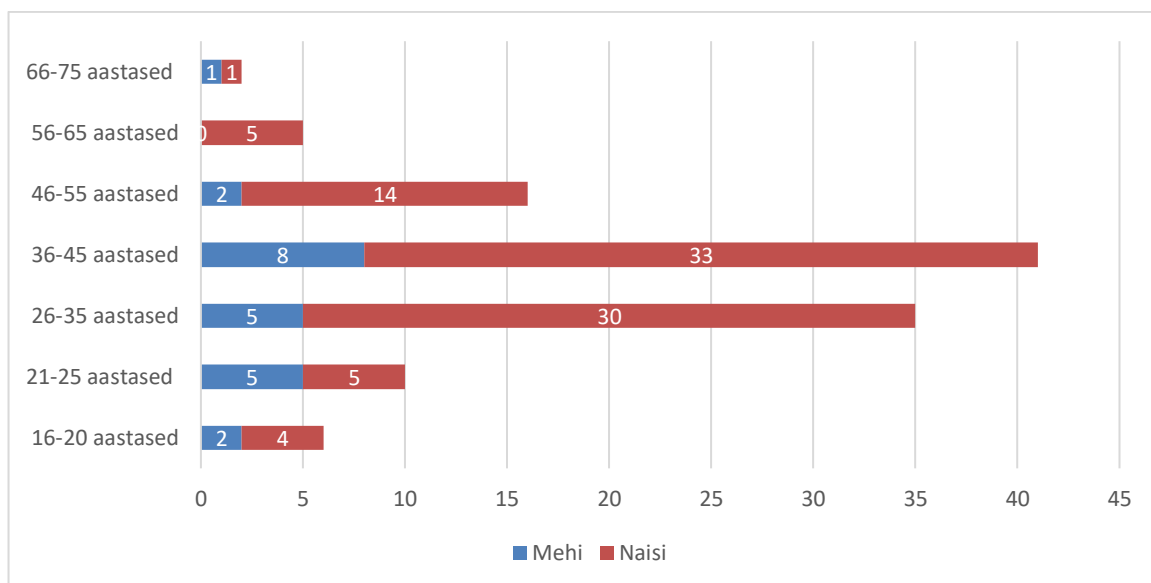
Tabel 1. Küsitluse koostamisel kasutatud allikad.

Küsimus	Allikas
Kui palju on Teil vaba aega nädalavahetusel/nädala sees? Joonis 4	Office for national Statistics, 2017 & Aguiar ja Hurst, 2006
Milliseid vaba aja tegevusi eelistatakse? Joonis 6	Cho, <i>et al</i> , 2017
Vabaajateenuste eelistused, Joonised 7 ja 9	Networked Families, 2008
Milliste tegurite põhjal valite, kuidas veedate oma vaba aega? Joonised 10 ja 11	Opic & Duranovic,
Kui tihti külastate järgmisi Saue valla ettevõtteid/sündmusi? Joonis 12 ja 13	Chau, <i>et al</i> , 2017
Milliseid infokanalit eelistate? Joonis 14	KPMG, 2018
Millistest vaba ajateenustest tunnete puudust? Joonis 15	Xie, <i>et al</i> , 2017

Antud lõputöö empiirilises osas viiakse läbi kvantitatiivne uuring, mille meetodiks on küsitlus. Saue valla elanike seas. Küsitlust jagatakse sotsiaalmeediakeskkonnas Facebook 3 nädala vältel erinevates Saue valla *Facebooki* gruppides nagu: Saue valla elanikud, Saue elanikud ja Märगतud Laagris. Küsitluse jagamiseks kasutati *Google Form's* lehekülge. Andmete töötlemiseks kasutatakse *Microsoft'i* tarkvara ja selle programmi *Excelit*. Tulemused esitatakse diagrammidena ja hiljem neid analüüsitakse ning nende põhjal tehakse ettepanekud kohalikule omavalitsusele ja selle ettevõtjatele vabaajateenuste arendamiseks.

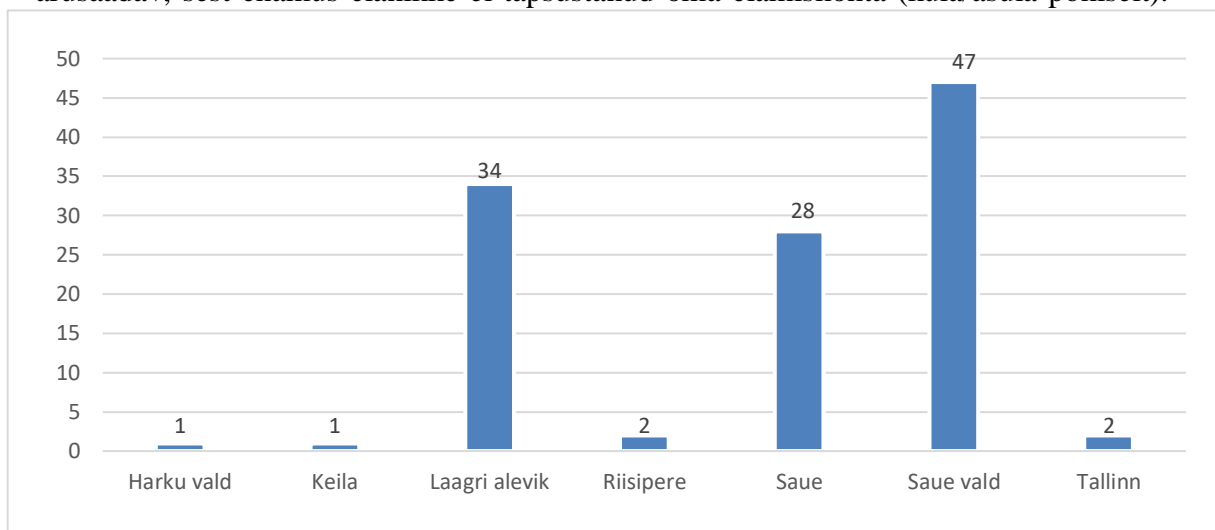
2.2 Uuringu tulemused

Uuringule vastas kokku 115 inimest. Nendest 80% oli naisi (92 naist) ja 20% mehi (23 meest). Uuringule vastas kokku 115 inimest. Nendest 80% oli naisi (92 naist) ja 20% mehi (23 meest). Joonis 1 näitab vastanute vanuselist ja soolist jaotust vanusegruppides. Kõige rohkem 41 vastajat (36%) oli 36-45 aastaste seas, 26-35 aastaseid oli 36 (31%), 36-55 aastaseid oli 22 (19%), 16-25 aastaseid oli 16 (14%). Läbiviidud küsitlust võib pidada edukaks, sest vastanuid oli erinevatest vanusegruppidest, alustades noortest lõpetades pensioniealistega.

Joonis 1. Vastanute sooline ja vanuseline jaotus.

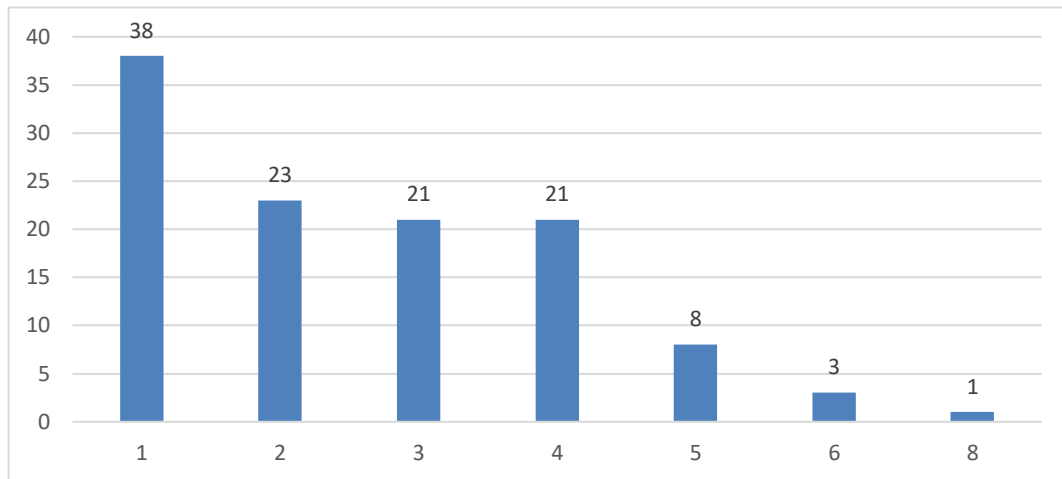
Küsitlusele vastanuid oli mitmest Saue valla piirkonnast. Väga suur enamus (97%) vastajaid olid Saue valla elanikud, kuid oli ka neid kes elasid väljaspool Saue valda selle lähiümbruskonnas (kokku 4 vastanut). Kõige rohkem vastanuid oli Saue vallast 47, Laagri alevikust oli 34 ja Saue linnast 28 inimest. Antud tulemus on igati eeldatav ja arusaadav, sest enamus elanikke ei täpsustanud oma elamiskohta (küla/asula põhiselt).

Joonis 2. Vastanute elukohad.

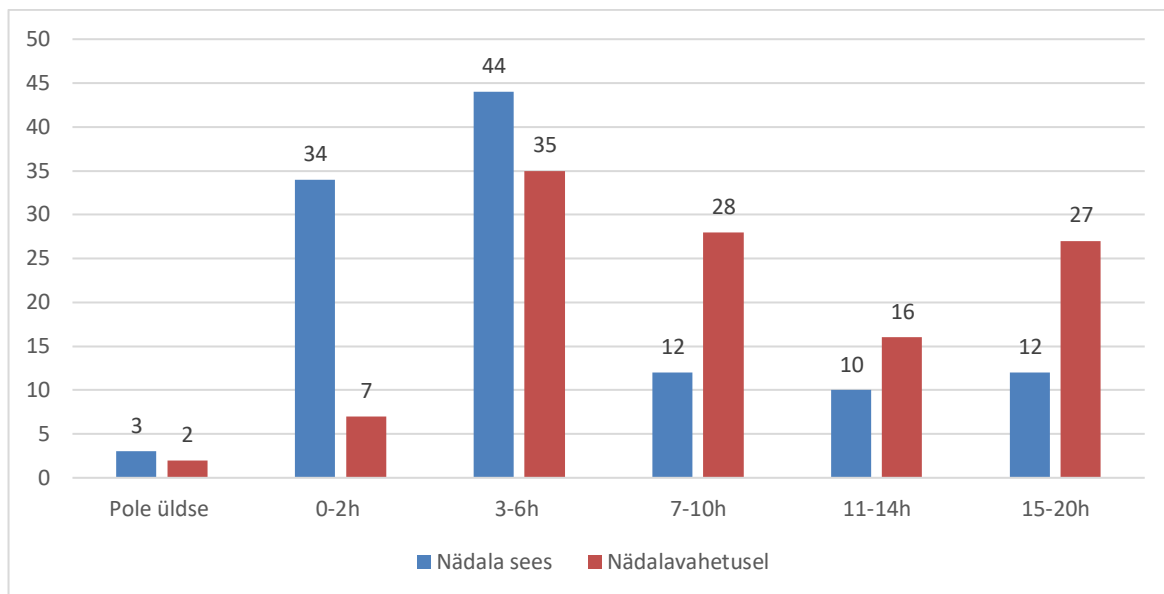
Alloleval joonisel number 3 on välja toodud vastanute pereliikmete arv. Kõige rohkem (33%) oli vastanuid 4-liikmelistest ja seejärel (20%) 3-liikmelistest ning 18,3% 5-liikmelistest peredest. Samuti on oluline välja tuua, et vastanute seas oli ka 1-, 2- ja 8-

liikmelisi perekondi, mis näitab, kui erinevate sihtgruppidele antud küsitlusega jõuti. Küsitlusele vastanute keskmiseks pereliikmete arvuks oli 3,5, mis võrreldes Eesti keskmisega (2,1 pereliiget) on oluliselt suurem.

Joonis 3. Pereliikmete arv

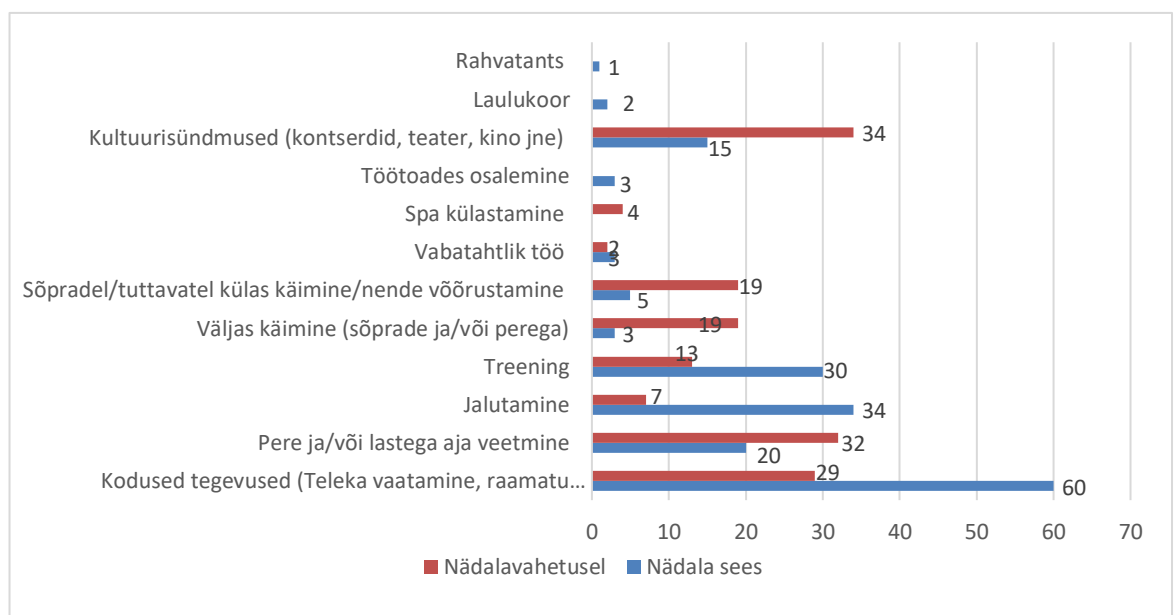
Joonisel 4 on kujutatud inimeste tööst ja muudest kohustustest vaba aja hulka nii nädala sees kui ka nädalavahetustel. Küsitlus näitas seda, et töönädala sees on 44 inimesel (38%) vastanutest keskmiselt 3 - 6h vaba aega ning 34 inimesel (30%) vastanutest on 0-2h vaba aega. 0-2 h vastusevariant oli eriti populaarne nende vastanute seas, kellel oli pereliikmeid 1-3 neid oli 18. Võrreldes Suurbritannias läbiviidud elanike vabaaja uuringuga, kus keskmiseks tulemuseks oli 4,5h vaba aega töönädala sees Saue valla elanike keskmine vaba aja tulemus sarnane. 22 vastanul oli vaba aega nädala sees rohkem kui 10h ning täpsem analüüs näitas, et selles rühmas oli üle 3-liikmelisi peresid suurem enamus, millest võib järeldada seda, et, kodustele kohustustele kuluv aeg on paremini pereliikmete vahel jaotunud. Populaarseim vastus nädalavahetusel oli samuti 3-6h, samas on kasvanud inimeste hulk, kes vastasid, et neil on vaba aega nädalavahetusel rohkem kui 7 tundi. Millest võib järeldada seda, et Saue vallas elavatel inimestel vaba aega oluliselt rohkem nädalavahetustel kui töönädala sees. Näiteks kui nädala sees oli 3-6h aega 44 inimesel, siis nädalavahetusel oli sama vastusevariant valitud vaid 36 inimesel. Samuti ilmestab seda väidet näide, et kui nädala sees oli 0-2h vaba aega 34 vastajal, siis nädalavahetusel oli vaba aega kuni 2h vaid 7 inimesel.

Joonis 4. Vaba aeg töönädala sees ja nädalavahetusel

Joonisel 5 välja toodud küsimuse puhul oli tegu avatud küsimustega, kus vastajatel oli võimalik loetleda tegevusi millega nad oma vaba aega, nii töönädala sees kui ka nädalavahetusel, sisustavad. Tabelisse on rühmitatud tegevused nende olemuse järgi ja eraldi on välja toodud vastused mis olid kõige levinumad. Kõige populaarsemate vaba aja tegevustena nädala sees toodi välja erinevad kodused tegevused nagu televiisori/filmide vaatamine, kudumine ja niisama puhkamine, mis antud joonisel koondus koduste tegevuste alla, mida mainis 115 vastanust 60, mis moodustab 52% vastanutest. Järgmisena nimetati kõige sagedamini erinevaid sportlikke treeninguid ja vabas õhus jalutamist. Jalutamist mainis 29,6% vastanutest (34 inimest) ja treeningut 30 vastanut, mis teeb 26% vastanutest. Siinkohal on oluline välja tuua, et väga olulisel kohal oli laste või perega koos aja veetmine, mida mainis 17,4% vastanutest ning erinevad kultuuriga seotud tegevused nagu näiteks kino, teater või erinevad kontserdid, mis olid ära mainitud 15 korral, mis teeb 10% vastajatest. Kui aga võrrelda vaba aja tegevusi nädala sees ja nädalavahetusel on muutunud nii palju, et enam ei veedeta aega nii palju kodus vaid minnakse kaugemale, näiteks spaade külastamine, mida nädala sees ei esinenud. Samas aga on erinevaid koduseid tegevusi mainitud 23 korral, mille mainimine võrreldes nädala siseseaga on vähenenud peaaegu kolmekordselt. Kõige populaarsemateks tegevuseteks nädalavahetusel olid erinevad kultuurisündmuste külastamised, mida mainis 34 inimest. Neist kõige enam sai mainitud kinos käimine, sellele järgnes, 32 vastajaga pere ja/või

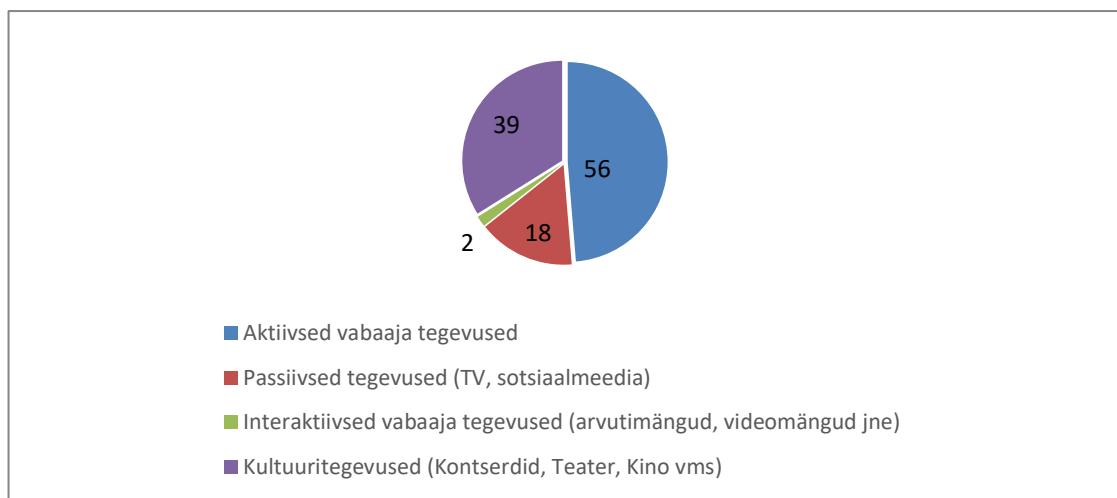
lastega kvaliteetaja veetmine, tihti mainiti ära ka terve perega väljasõidud kodukandist kaugemale. Jalutamist mainiti 7 korral, samas oli nüüd tihti täpsustatud, et valitakse kaugemaid sihtkohti, näiteks minnakse koos perega matkama. Ühe olulisema tegevusena oli suur osa vastanutest (19 inimest) maininud ka sõprade ja tuttavate külastamist ning nendega koos väljas käimist, mida nädala sees oli mainitud vaid kahel korral. Väljas käimise all peeti tavaliselt silmas kohvikutes ja restoranides vaba aja aega veetmist, mistõttu on oluline, et sobivaid vaba aja koos veetmise võimalusi pakutaks ning et inimestel oleks kohti, kus nädalavahetustel käia. Samuti on oluline, et 40% vastajatest kellel oli 3 või rohkem pereliiget, märkisid antud küsimuses, et veedavad nädala sees aega treeningutel ja jalutades, mis omakorda võib tähendada seda, et peale tööpäeva lõppu soovitakse osaleda rohkem tegevustes, mida on võimalik teha üksinda, st et üritatakse leida iseenda jaoks vajalikku kvaliteetaega. Samas kui nädalavahetusel oli samade vastajate vastustes 65% vastajatest mainitud tegevusi, mida saab teha koos terve perega, olgu selleks kas siis erinevate kultuurisündmuste külastamine või lähedaste/tuttavate külastamine, millest mõlemad on kogupere tegevused. Mistõttu võib eeldada, et nädala sees on olulisemad vaba aja tegevused, mis seotud indiviidi enda huvide ja hobidega ning arvatavasti soovitakse leida viise kuidas iseendale mõneks ajaks teistest inimestest puhkust leida, samas kui nädalavahetusel tehakse midagi perega kõik koos. Oluline on välja tuua ka, et väiksemate 2 või 1 liikmeliste perede puhul sellist erisust polnud märgata.

Joonis 5. Vaba aja veetmine nädalavahetusel ja nädala sees.

Joonisel number 6 on välja toodud missuguseid vaba aja tegevusi vastajad eelistavad, aluseks on võetud vaba aja mõistete erinevad käsitlused. Küsitlus näitas, et vastajate seas on kõige populaarsemad aktiivsed vaba aja veetmise tegevused (49% vastanutest) nendeks on sportimise ja selle erinevate vormidega seotud tegevused, nagu näiteks kõndimine, jõusaal, jooksmine. Küsitluse tulemuste alusel võib öelda, et 34% jaoks vastanutest on väga tähtsal kohal ka kultuurilised tegevused (kontserdid, teater, kino jmt). Passiivseid vaba aja tegevusi (lugemine, televisioon, sotsiaalmeedia jmt) on eelistanud ainult 15,7% vastanutest.

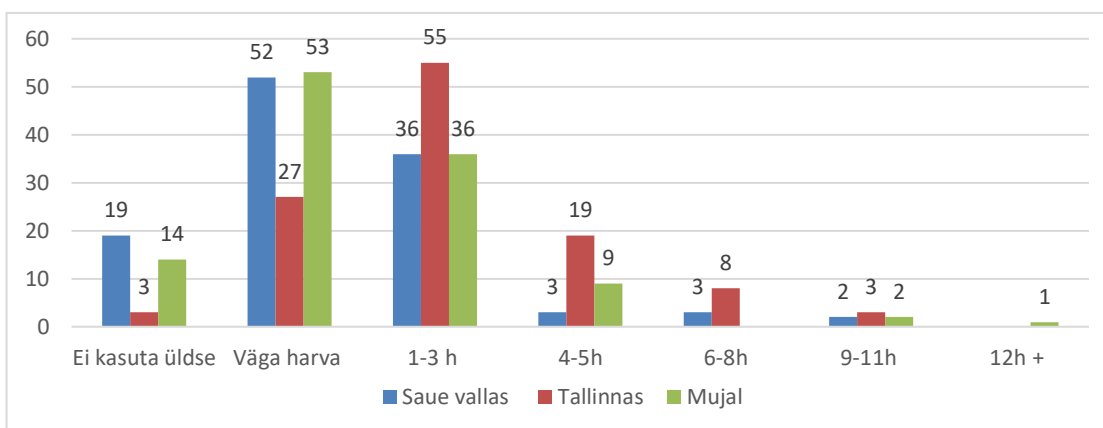
Siinkohal saab võrdluseks tuua inimeste vastuseid eelmisele küsimusele (joonis 5), töönädalasiseste eelistuste kohta, kus passiivsete tegevuste mainimise protsent oli märgatavalt suurem, selleks oli 52%, millest võib teha järelduse, et suur hulk vastajatest küll eelistaksid aktiivseid tegevusi, kuid töönädala sees peale tööd peetakse olulisemaks aja maha võtmist ning pigem tegeletakse tegevustega, mis ei nõua suurt pingutust, nagu näiteks televiisori vaatamine, lugemine jmt. Antud küsimuse kolmandat varianti, interaktiivseid tegevusi, eelistas 1,7% vastanutest, peamiselt 21- 25 aastased noormehed.

Joonis 6. Vaba aja tegevuste eelistused

Joonisel 7, on välja toodud tulemused, kus Saue valla elanikud vabaajateenuseid kasutada eelistavad. Vastuste analüüs näitas seda, et 62% vastanutest (71 vastanut), ei kasuta vabaajateenuseid Saue vallas üldse või kasutavad väga harva. Samas, kui 85 vastanut kasutavad suurema osa oma vabast ajast (1-11h) vabaajateenuseid Tallinnas ning Saue

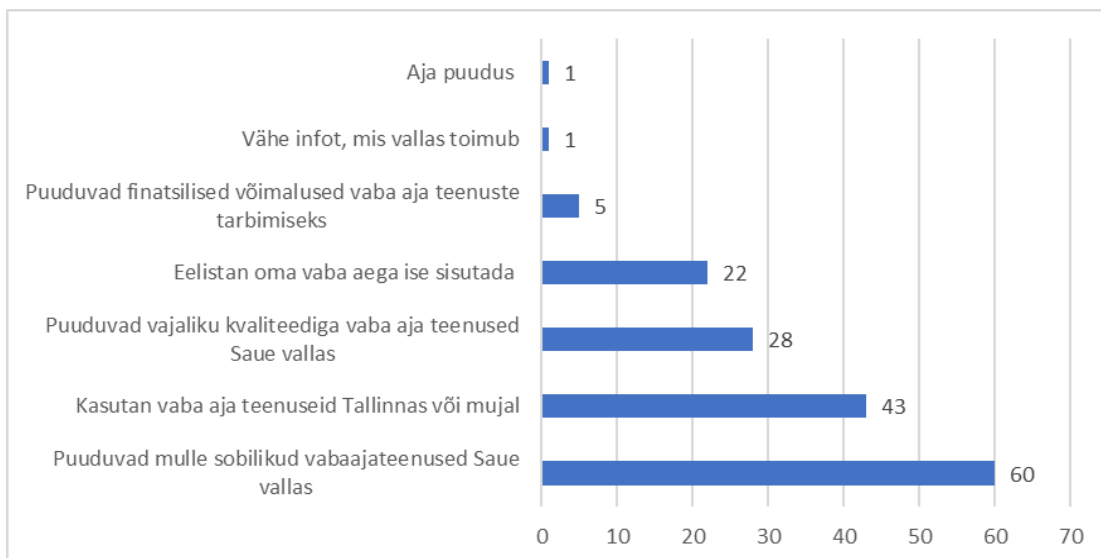
vallas kasutatakse vaba aega vaid 1-3h. Tulemused näitavad, et suurem osa oma vaba ajast veedetakse enamasti Tallinnas. Antud vastustest võib järeldada, et inimestel ei ole piisavalt neile sobivaid vabaajateenuseid oma koduvalla piirides. Või on neil neid teenuseid mugavam kasutada mujal, nt Tallinnast töölt tulles spordiklubides, kontsertidel ja üritustel käia jne, mis kinnitab ka töö sissejuhatuses välja toodud probleemi olemasolu.

Joonis 7. Vabaajateenuste kasutamise asukohad

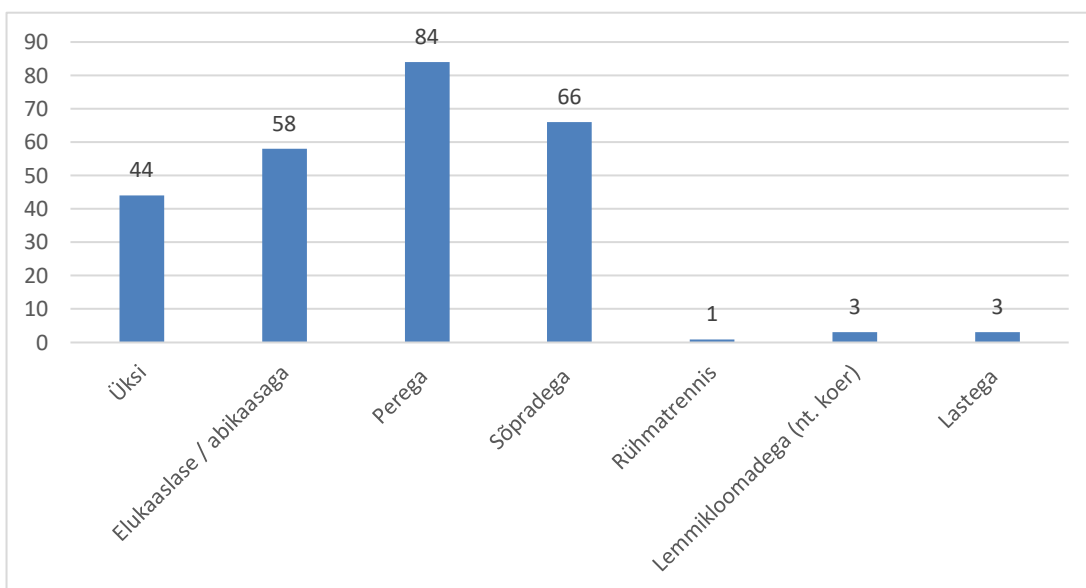
Joonis 8 on koostatud eelmise küsimuse vastuse täiendustest. Antud küsimuses uuriti mis põhjusel kasutatakse vähe või ei kasutata üldse vabaajateenuseid Saue vallas, valida oli võimalik ka mitu põhjust. Vastajaid oli kokku 71. Kõige sagedasemaks põhjenduseks oli, et Saue vallas puuduvad neile sobivad vabaajateenused (60 korda). Sellele järgnes vastus (43 korda), et nad kasutavad vabaajateenuseid Tallinnas või mujal, mis on arusaadav ka vaadates eelnenud küsimuste tulemusi. 28 inimest vastasid, et Saue vallas puuduvad vajaliku kvaliteediga teenused. 22 korral vastati, et eelistatakse oma vaba aega ise sisustada. Kõige vähem toodi põhjenduseks (ainult 5 vastajat) finantsvõimaluste puudumist vabaajateenuste tarbimiseks.

Valikvastustena lisasid inimesed ise: aja puudumine, liiga vähe infot vabaajateenuste ja vallas toimuva kohta. Eelpooltoodud vastused kinnitasid, seda et Saue vallas ei ole piisavalt sobivaid vabaajateenuseid oma koduvalla piirides mistõttu kasutatakse rohkem teenuseid Tallinnas või mujal. Küsitlusele vastanute jaoks ei ole oluline vaid teenuse olemasolu vaid ka teenuse kvaliteet. Kui teenus, mida pakutakse on paremate tingimustega võimalik kätte saada näiteks Tallinnast, siis pigem minnakse sinna. Samuti on inimeste jaoks oluline info kättesaadavus.

Joonis 8. Põhjused, miks kasutatakse Saue vallas vabaajateenuseid harva või üldse mitte

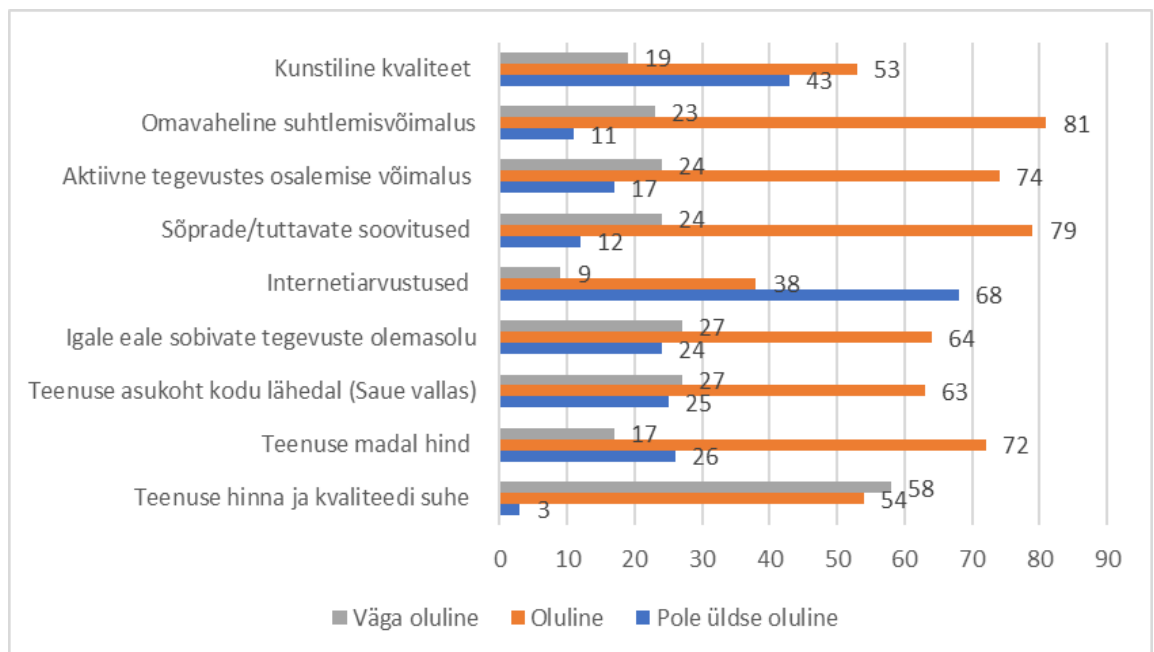
Järgmine küsimus puudutas seda, et kellega eelistatakse oma vaba aega koos veeta. Oli võimalik mitu vastust valida, need on välja toodud joonisel 9. Populaarseimaks eelistuseks on vaba aja veetmine perega (84 korda), sõpradega (66 korda) ja abikaasaga (58 korda). Küsitluse tulemusest oli üllatav see, et väga paljud vastajatest (44 korral) eelistasid oma vaba aega veeta üksi. Samuti oli antud küsimusele võimalik lisada ka oma vastusevariant. Variantidena toodi välja järgmist, et meelsasti käiakse rühmatrennis, veedetakse aega koos lemmikloomaga (3 inimest) ja lastega (3 vastust).

Joonis 9. Kellega eelistatakse veeta oma vaba aega

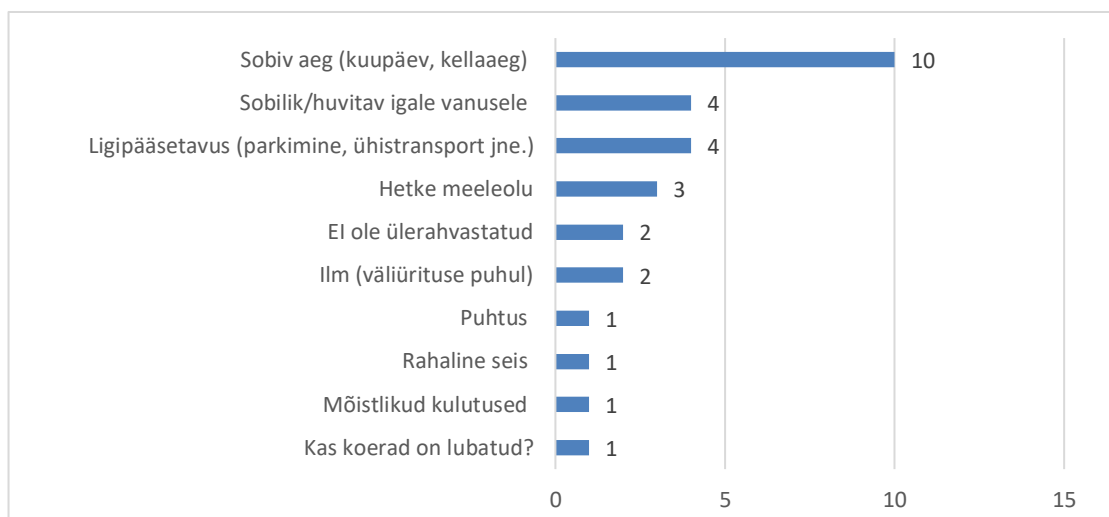
Järgmises küsimuses oli küsitud, milliste tegurite alusel valitakse kus ja kuidas oma vaba aega veedetakse, vastused on välja toodud tabelis 10. Küsitlusest selgus, et 112 vastaja arvates on üheks kõige olulisemaks valikukriteeriumiks teenuse ja kvaliteedi hinna suhe. Sellele järgnes 104 vastaja arvates omavaheline suhtlemisvõimalus, millest võib järeldada seda, et kuhu-iganes vaba aega veetma minnakse, siiski peetakse väga oluliseks võimalust omavaheliseks suhtlemiseks. Puudusena toodi välja, et söögikohtades mängib muusika liiga kõvasti. 103 vastajat tõid olulise eelistusena välja ka sõprade ja tuttavate soovitusel.

Küsitlusest selgus tõsiasi, et internetiarvustustel pole olulist mõju inimeste valikute eelistustele (pole üldse oluline) 68 inimese arvates. Samas tõi küsitlus välja, et 89 vastaja jaoks on oluline teenuse madal hind. Väga oluliseks (90 inimese arvates) on ka teenuse asukoht kodu lähedal. 91 vastanut jaoks on oluliseks valikukriteeriumiks ka igale vanusele sobivate tegevuste olemasolu. Viimane võib tähendada seda, et juhul kui minnakse vaba aega veetma koos pere või sõpradega (nii lapsed, täiskasvanud kui ka vanavanemad), siis teenused või tegevused peaksid sobima nii lastele kui vanavanematele. Küsitlus näitas ka seda kui oluline tegur Saue valla elanike jaoks on ka kunstiline kvaliteet, 72 vastajat tõi selle eelistusena välja, samas 43 vastanut ei pidanud seda väga oluliseks.

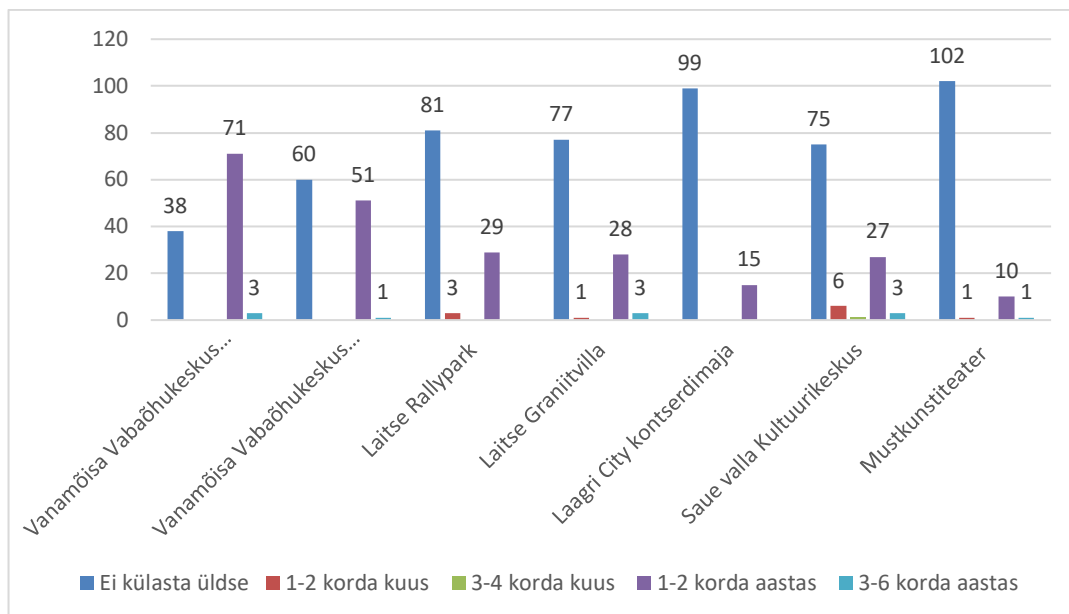
Joonis 10. Tegurid, mille alusel valitakse kuhu minnakse

Eelmisele küsimusele (toodud välja joonisel 10), oli võimalus soovi korral lisada ka muid vastaja jaoks olulisi tegureid. Tulemused on välja toodud joonisel 11. Kõige enim nimetati (10 inimese poolt) aja sobivust (kuupäev ja kellaaeg), seejärel toodi välja ka ligipääsetavus nii oma transpordi (isikliku auto parkimisvõimalust), kui ka ühistranspordiga seonduvat (rongi- ja bussiliiklus). Samuti tõid 4 inimest eraldi välja, et peab olema huvitav igale vanusele, 3 vastajat panid kirja, et otsustavad hetkemeeleolu alusel. 2 inimest märkisid ära, et teenus ei oleks liiga üle rahvastatud ja mitmed vastajaid tõid väliürituste puhul välja olulise faktori, milleks on ilm. Näitena tooksin ära kõik ühe vastaja poolt mainitud tegurid, milleks olid: puhtus, rahaline seis, mõistlikud kulutused, kas koerad on lubatud ning ka sobivus ja mugavus minnes terve perega.

Joonis 11. Muud tegurid, mille põhjal otsustatakse

Järgmise küsimusega soovis töö autor teada saada, milliseid on Saue valla külastatuimad vabaajateenuseid pakkuvad ettevõtted (joonis 12). Küsitlusest selgus, et Saue valla elanike seas on populaarseim Vanamõisa Vabaõhukeskus, mida 71 inimest külastab igal aastal 1-2 korda. Väga olulisel kohal on ka Laitse Graniitvilla ja Saue Valla Kultuurikeskus, mida külastatakse 1-2 korda kuus ja 3 vastajatest külastavad neid asutusi 3-6 korda kuus. 6 vastajat külastab Saue Valla Kultuurikeskust 1-2 korda kuus. Samuti külasvad 3 inimest 1-2 korda kuus Laitse Rallyparki ja 29 inimest 1-2 korda aastas. Laagri City kontserdimaja külastavad 15 inimest 1-2 korda aastas.

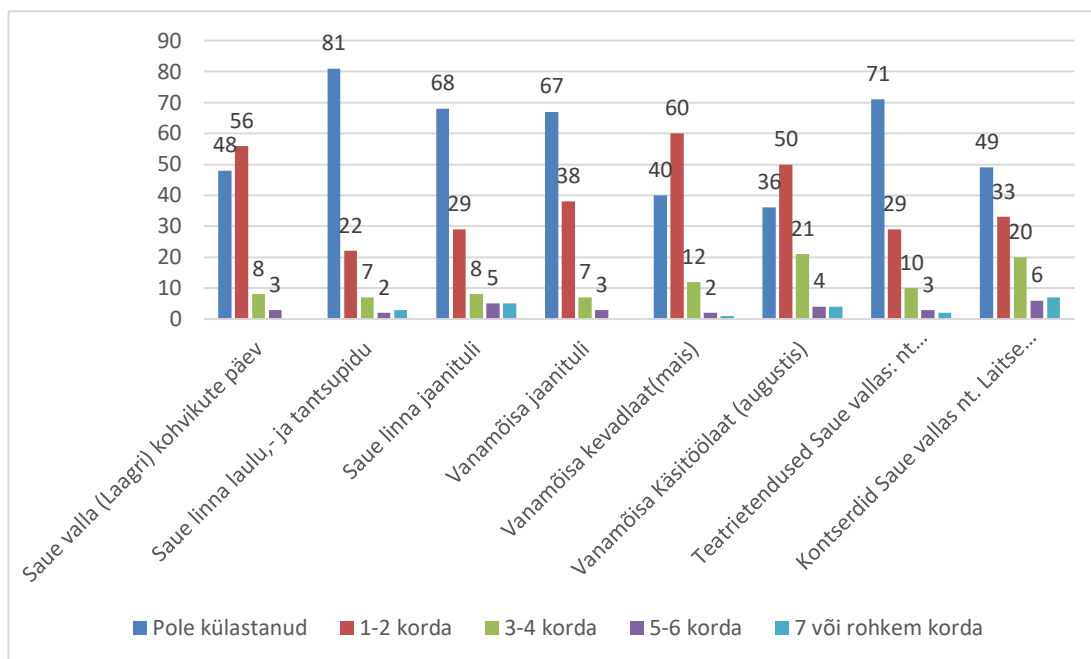

Joonis 12. Saue valla ettevõtete külastamise tihedus

Alloleval joonisel 13 on välja toodud millised on Saue valla populaarsemad sündmused. Kõige populaarseim vastanute arvates on Vanamõisa käsitöölaad, mis toimub Vanamõisa Vabaõhukeskuses augustikuus (4 inimest on seda külastanud 5-6 korda ja 4 vastajat on seda külastanud 7 või rohkem korda), samal üritusel on 21 inimest osalenud 3-4 korda ja 50 vastanut 1-2 korda. Kokkuvõtvalt võib öelda, et rohkem kui pooled vastanutest on seda üritust külastanud. Peaaegu sama populaarne on ka Vanamõisa Vabaõhukeskuse poolt korraldatav Kevadlaad, mida on 1-2 korda külastanud 60 inimest ja 3 ja rohkem korda on seal käinud 15 vastanut. Külastatavuse poolest populaarne on ka Saue valla, st Laagri Kohvikute Päev, mida on 1-2 korda külastanud 56 küsitlusele vastanut ja 8 vastajat on külastanud 3-4 korda ja 3 inimest 5-6 korda. Kui rääkida erinevatest kultuurisündmustest Saue vallas, siis populaarsemad on erinevates asukohtades toimuvad kontserdid, mida on külastanud 65 inimest, kellest 3 või rohkem korda on külastanud 32 inimest, samas kui teatrietendusi Saue vallas pole vaatamas käinud 71 inimest ehk vaid 150 inimest vaid 40 on käinud. Sellest võib järeldada seda, et info toimuvatest teatrietendustest pole jõudnud inimesteni või ei toimu neid piisavalt.

Jaanituledest on populaarseim Vanamõisa jaanituli, sest seda on külastanud 45 inimest, kellest 10 on külastanud seda rohkem kui 3 korda. Samas kui analüüsida kohaliku omavalitsuse st Saue valla poolt korraldatavat Saue linna jaanitule külastamist, siis 18

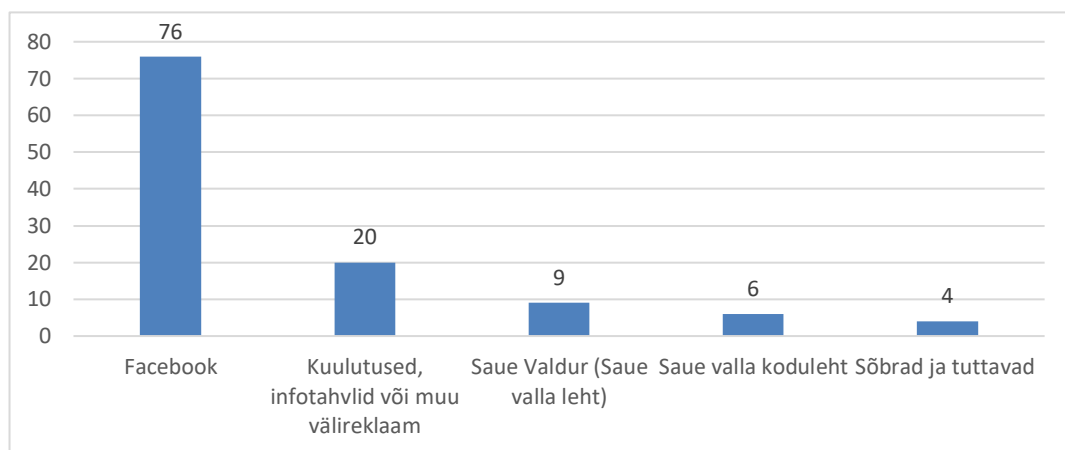
vastanut, on seda külastanud rohkem kui 3 korda. Samas seda pole kordagi külastanud 68 inimest. Ka Vanamõisa Vabaõhukeskuse korraldatud jaanituld pole külastanud kordagi 67 inimest aga 1-2 korda on külastanud 38 inimest Saue valla poolt korraldatud jaanitulele pääsevad inimesed tasuta, samas Vanamõisa jaanitule eest peavad nad maksma. Kas antud olukorra on tinginud see, et Vanamõisas esinevad jaanitulel kuulsamad Eesti artistid, samas kui linna jaanitulede puhul on enamasti tegemist tundmatute nimedega. Mis taaskord näitab seda, et kliendi jaoks ei ole niivõrd oluline madalama hinnaga pilet või tasuta sissepääs, vaid kvaliteet ja kunstiline kvaliteet ning saadav kogemus st esineja, keda teenusepakkuja oma üritusel kasutanud. Samuti on oluline siinkohal välja tuua ka, et kogu küsitlusest on näha erinevate Vanamõisa Vabaõhukeskuse poolt korraldatud vabaõhusündmuste suur populaarsus. Vanamõisa üheks tuntuse põhjuseks võib tuua nende julguse ja oskused enne oma üritusi reklaamkampaniaid läbi viia. Info edastamiseks kasutatakse erinevaid massimeedia kanalite võimalusi, Facebook, reklaamtreilerid maanteede ääres, infolehti, bannereid jmt. Samuti on siin huvitav välja tuua, et erinevates vanusegruppides ei olnud valla sündmuste külastamisel nähtavaid erinevusi.

Joonis 13. Valla sündmuste külastamise tihedus

Küsitluse põhjal (joonis 14) võib väita, et kõige populaarsemaks kanaliks, kust vallaelanikud valla sündmuste kohta infot leiavad on Facebook. Mida pidas

kasutatavaimaks kanaliks info otsimisel 76 vastanut. Arvan, et seda peetakse toimivaks kanaliks, sest selle kaudu on võimalik kiirelt infot otsida ja leida ning ettevõtetel on end ka lihtsam asukohapõhiselt turundada. Eelkirjeldatud kanali valisid 76 inimest oma allikaks, mis teeb kogu vastajaskonnast 66%. Järgmiseks allikaks oli Saue vallaleht „Saue Valdur“, mida eelistas 20 vastajat. Eelpoolnimetatud leht ilmub 2 korda kuus ning toimetatakse kõigi vallaelanike postkastidesse. Antud infokanali puhul võib kitsaskohaks pidada seda, et leht ilmub suhteliselt harva ning info teenuste toimumise kohta võib ununeda ning kiiresti aeguda. Küsitlusest selgus, et 9 vastajat kasutab teenuste kohta infot otsimiseks regulaarselt Saue valla kodulehekülge, 6 loeb kuulutusi, infotahvleid ja muid välireklaami kanaleid ja 4 inimest uurivad oma sõpradelt ja tuttavatelt. Samas aga joonisel 11 väljatoodud vastuste põhjal, ütlesid suurem osa vastanutest, et internetiarvustuste põhjal nad ei otsusta, kuid informatsiooni siiski Facebookist otsivad.

Joonist 14. Info otsimise kanalid

Järgmises küsimuses küsiti vastanute rahulolu Saue vallas hetkel pakutavate vabaajateenuste suhtes. 64 küsitlusele vastanut olid enam-vähem rahul pakutavate teenustega, samas kui vaid 5 inimest olid teenustega väga rahul ning 27 inimest ei osanud öelda. 19 inimest aga ei ole Saue vallas pakutavate vabaajateenustega üldse rahul. Antud küsimuses oli kahtlevaid vastuseid 91 (enam-vähem rahul ja ei oska öelda), sellest võib järeldada seda, et inimesed on „kahe-vahel“ või tähendab see, et midagi pakutavate teenuste puhul neid häirib. Kuid aga mitte piisavalt öelda, et nad pole üldse rahul. Sama tendents kujunes välja ka uuringu eelnevate küsimuste vastustest, mis kinnitab seda, et suur hulk vastanutest vabaajateenuseid Saue vallas peaaegu üldse ei kasuta, seda siis

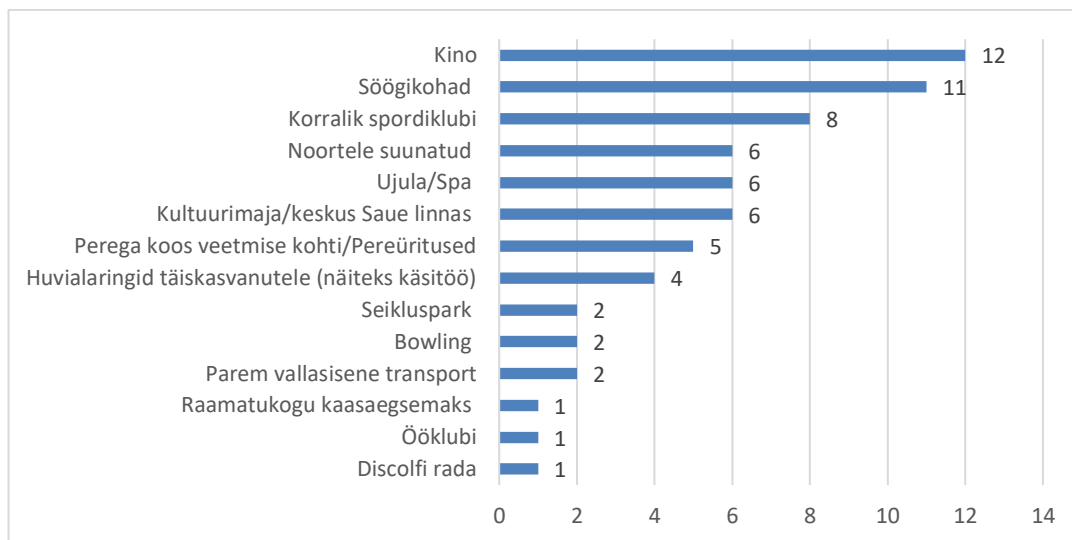
põhjustel, et kas teenused puuduvad, pole piisava kvaliteediga teenuseid või informatsiooni pakutava kohta. See võib olla üheks mõjutajaks, miks nii suur hulk vastanutest oma kodukohas teenuste kvaliteeti hetkel hinnata ei oska.

Järgmises küsimuses paluti vastajatel selgelt otsustada, kas Saue vallas peaks olema rohkem vabaajateenuseid. 84 inimest vastasid „Jah“ ning 31 inimest vastasid „Ei“. See tähendab, et mõned (7) vastanutest, kes olid eelmises küsimuses olnud kahtleval seisukohal siiski olid selleks küsimuseks oma seisukoha võtnud. Kui sellele küsimusele vastas 84 inimest, et peaks olema rohkem, siis ainult 67 vastajat tegid oma ettepanekuid milliseid teenuseid nad rohkem sooviksid. Kuna küsimus oli avatud vastustega, siis tabelisse ühele reale on koondatud samasisulised vastused, mida on võimalik näha joonisel 15. Kokkuvõtvalt võib öelda, et kõige rohkem tundsid küsitlusele vastanud puudust kinost, sest Tallinnas kinos käimine on suhteliselt tülikas ja ka kulukas. Samas näitab uusi eesti filme Saue Valla Kultuurikeskus, kuid seda vaid kord kuus, mistõttu võiks töö koostaja arvates kultuurikeskus oma filmivalikut suurendada ning näidata filme iga nädalal ja oma tegevust tuleks kindlasti rohkem reklaamida. Samuti tundsid 11 elanikku puudust söögikohast, kus suvel või ilusate ilmade korral oleks võimalik ka väliterrassil istuda ning mis oleks lahti ka õhtustel aegadel.

Puudustena toodi välja, et mitmed praegustest söögikohtadest on avatud vaid töönädala sees ja suletakse enne tööpäeva lõppu. Samuti otsitakse söögikohtadest ka lisategevusi, mis aitaksid elanikel vaba aega sisustada, näiteks võimalus piljardit mängida või kohti kuhu oleks võimalik minna kogu perega, et rohkem oleks lastele tegevusi lastele, näiteks mängunurk vms. Järgmisena tunti puudust korralikust spordiklubist (8 inimest), kus pakutaks erinevaid rühmatreeninguid ning treeninguid ka koos lastega, samuti soovitakse kvaliteetseid ja häid treeningsaale. Samuti mainisid pooled (6) alla 25 aastastest vastanutest, et rohkem peaks olema noortele suunatud vabaajaveetmise võimalusi. Noorte hulk Saue vallas on kasvavaks trendiks ning elanikkond järjest noorenev mistõttu sarnaste teenuste vajadus on põhjendatud. Noored soovisid näha näiteks noortekeskust või muid aktiivsemaid vabaajaveetmise teenuseid nagu näiteks batuudikeskus või seikluspark. Sama tähtsad vastanute jaoks (mõlemal 6 vastust) oli ujula või Spaa olemasolu, kus oleks võimalik peale tööd või nädalavahetustel lõõgastumas käia. Samuti oli eraldi veel välja

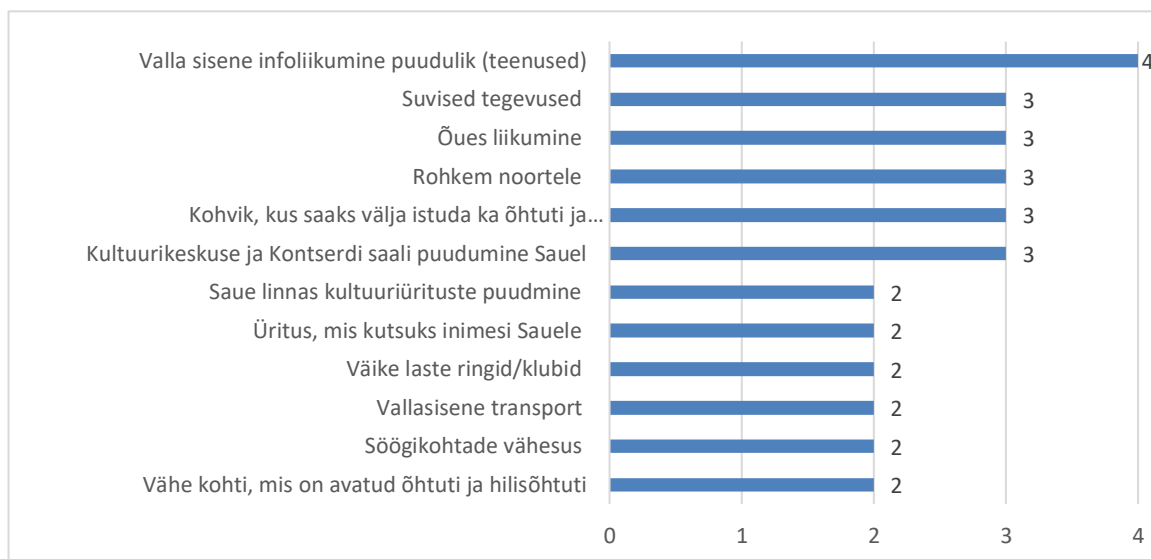
toodud kultuurimaja (kultuurikeskuse) puudumine Saue linnas, mis looks paremaid võimalusi ürituste ja kontsertide korraldamiseks Saue linnas ning tooks linna rohkem eestlaste seas tuntud artistide kontserte ja teatrietendusi. Praegu kasutuses olev Saue Gümnaasiumi saali ühiskasutamise variant järjest suureneva elanikkonna vajadusi arvatavasti enam ei rahulda, sellest ka elanikkonna rahulolematus. Välja toodi ka põhjus, et kontserdid ja etendused mis selles saalis toimuvad, pole kindlasti tänapäevase kultuurikeskuse/i kontserdisaali (nagu seda hetkel nimetatakse) võimalusi ja tingimusi arvestades piisavalt esinduslikud.

Samuti võiks Saue linna loodav kultuurikeskus korraldada erinevaid huviringe täiskasvanutele (4 inimest). Näiteks 2 inimest tundsid puudust käsitööringidest ja huviringidest, kus täiskasvanutel oleks võimalik käia koos lastega. Toodi välja, et puudu on kohtadest (5 inimest), kus oleks terve perega võimalik aega veeta, näiteks mängutuba, kus oleks tegevust ka täiskasvanutele. 2 vastanut tundsid samuti puudust seikluspargist ja *bowlingust*. Ka oli kahe inimese arvates probleemiks vallasisene transport, sest isegi kui Saue vallas kuskil toimub mõni sündmus, siis on eelistatud seisus inimesed, kellel on oma isiklik transport ehk auto, sest vallasisene transport on pigem suunatud kooliealistele ja nädalavahetustel on transport pea olematu. Samuti mainiti ära, et kui on soovi minna Tallinnasse vabaajateenuseid tarbima, siis õhtul Tallinnast ühistranspordiga tagasisaamine on väga keeruline. Üks vastaja tõi välja järgmised vajalikud teenused: raamatukogu lisateenuste suurendamine nt erinevad põnevad ringid lastele, mis kutsuksid lapsi lugema, ööklubi ja ka kettagolfi rada.

Joonis 15. Vabaajateenused, millest tuntakse Saue vallas puudust

Viimase avatud küsimusega anti vastajatele võimalus veel lisada või teha ettepanekuid. Valdav enamus vastuseid olid eelmisi vastuseid kordavad või täpsustavad, kuid oli ka uusi ettepanekuid. Vastused on välja toodud joonisel 16. Üks vastajatest mainis ära, et ta sooviks, et Saue vallas toimuks mingi üritus, mis tooks valda rohkem külalisi väljastpoolt vallapiire. Ühe inimese poolt juhiti tähelepanu, et rohkem võiks olla vaba aja tegevusi ja teenuseid ka suveperioodil. 4 inimest pidasid oluliseks veel mainida kultuurikeskuse ja kontserdisaali puudumist Saue linnas. Samuti mainisid 4 inimest ajaveetmiskohtade vähesust.

Joonis 16. Ettepanekud ja tagasiside.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et väga palju oli uuesti mainitud erinevaid söögikohtadega seotuid kitsaskohti. Näiteks 3 inimest ütlesid et, pole vabaajaveetmise kohti, mis on avatud õhtustel ja hilisõhtustel aegadel nagu näiteks pubid või klubid. Esile toodi söögikohtade vähesust üldiselt ning pole kohti, kus oleks võimalik väljas istuda. Lisaks toodi olulise probleemina (4 inimese poolt) välja, valla sündmuste ja teenuste kohta info kättesaadavus, millest võib järeltada, et informatsioon ürituste ja kohalike ettevõtete kohta, ei jõua lõpptarbijani. Lisaks toodi 3 vastaja poolt välja, et rohkem võiks olla õues liikumise võimalusi nagu näiteks erinevad liikumisrajad, jõulinnakud ning pikemad kergliiklusteed, mis hetkel vastanu arvates Saue vallas puuduvad. Täiendavalt toodi 4 inimese poolt välja, et üleüldiselt puudub Saue vallas selline vabaaja veetmisekoht nagu näiteks mõni spordibaar või pubi.

2.2. Järeldused ja ettepanekud

Nagu selgus eelolevast uuringust ja ka antud uurimistöö empiirilisest osast on nii Saue valla elanike, kui ka Ameeriklaste jaoks väga olulisel kohal vabaajaveetmine koos pereliikmetega, seda väidet ilmestab nii joonis 9, kus 94 inimest vastasid, et soovivad veeta oma vaba aega koos perega kui ka Networked Families'i (2009) poolt läbi viidud uuring Ameerikas, kus 89% nende küsitlusele vastanutest pidasid perega vaba aja veetmist väga oluliseks. Siinkohal ongi oluline välja tuua, et teenuseid pakkuvate ettevõtjate jaoks tähendab see, et teenuseid pakkudes peab arvestama kogu pere vajaduste ja ootustega, alustades lastest lõpetades vanavanemate ning lemmikloomadega. (Hodge *et al*, 2015) Samas aga selgus meie uuringust, et on ka neid inimesi, kes nädala sisestel aegadel soovivad oma vabaaega veeta üksi, mistõttu on oluline, et ka neile pakutaks sobivaid teenuseid, üksi eelistati käia trennis.

Kui aga vaadata populaarseimaid vabaajategevusi on selleks nii käesoleva lõputöö raames, kui ka teoreetilises osas välja toodud Ameerikas läbi viidud uuringus olulisel kohal erinevad kodused tegevused nagu näiteks teleka vaatamine. Samuti oli mõlemas töös välja toodud, et isegi kui inimesed ise eelistavad just aktiivsemaid tegevusi, siis tegelikkus on hoopis teine nimelt peale tööpäeva lõppu võetakse aeg maha ning

veedetakse oma vaba aeg just erinevate passiivsete tegevustega nagu näiteks teleka vaatamine. Teleka vaatamise puhul on tegu tegevusega, mille eesmärgiks on meelelahutus ning see aitab mõneks hetkes minna eemale oma ogapäeva muredest (Stojanovic *et al.*, 2017).

Nagu eelolevast uuringust selgus, kasutavad küsitlusele vastanud pigem vabaajateenuseid mujal kui Saue vallas, enamasti Tallinnas ja seda põhjusel, et Saue vallas puuduvad neile sobivad teenused, nii vastasid rohkem kui pooled küsitlusele vastanutest. Läbiviidud uuringu põhjal võib öelda, et Saue valla elanikud on rahulolematud vallas pakutavate vabaajateenuste ja võimalustega ning need ei rahulda nende ootusi ja vajadusi. Viimast väidet kinnitas ka väga suur hulk tehtud ettepanekuid teenuste kohta, millest täna vallas puudust tuntakse. Eeldatavasti on omavalitsuse jaoks oluline ka asjaolu, et elanikud kasutaksid rohkem vabaajateenuseid oma koduvallas, mitte kusagil mujal, sest see omakorda suurendaks valla tulubaasi ja aitaks luua valda uusi töökohti. Nagu kinnitas ka KPMG, 2018 artikkel on praegu põhiliste vabaajateenuste kasutajatele väga oluline, et teenusepakkujad arvestaksid nende vajaduste ja ootustega, sest muidu valitakse lihtsalt teine asukoht, kus seda tehakse nagu Saue valla puhul minnakse Tallinna.

Töö koostaja arvates, tuleks kohalikul omavalitsusel, olukorra parandamiseks vabaajateenuste pakkumise valdkonnas, teha rohkem koostööd ettevõtjatega, seda nii informatsiooni jagamisel kui ka finantsiliste toetuste pakkumisega. Koostöö tulemusena tuleks välja töötada toetusmeetmed ettevõtjatele, kes tuleksid kohalikule turule uute vabaajateenustega, mis oleks suunatud nii Saue valla elanikkonnale, kui ka turistidele. Antud toetusmeetmed aitaksid kaasa vabaajateenuste võimaluste arengule Saue vallas ja Saue valla, kui sihtkoha maine kujundamisele.

Eelkõige peaks omavalitsus aitama ettevõtjad ka turunduse valdkonnas, et info uutest või ka olemasolevatest vabaajateenustest jõuaks kõikide vallaelanikeni ja ka potentsiaalsete turistideni. Küsitlusest selgus, et suur osa vastanutest peab parimaks infootsimise allikaks Facebooki. Seetõttu peaks ka Saue vald ise olema Facebookis aktiivsem ning jagama rohkem infot erinevate teenuste ja sündmuste kohta oma sotsiaalmeediakanalites nagu nt Facebook, sest neist saavad elanikud vajadusel info kätte kõige kiiremini ning mugavamalt. Ettevõtte olek ja ka aktiivsuse tähtsus sotsiaalmeediakanalites sai samuti

kinnitust ka töö teoreetilises osas (KPMG, 2018), kus toodi välja, et praeguste vabaajateenuste kasutajate jaoks on olulisel kohal turundus ja ettevõtte aktiivsus erinevates sotsiaalmeedia kanalites. Samuti on sihtkoha turundusel väga oluline, milliseid fotosid endast sotsiaalmeedias kasutatakse, sest see näitab turistile, milline sihtkoht teda ees ootab, mida atraktiivsem on foto, seda rohkem see inimestele korda läheb (Molina, *et al*, 2010).

Kuna küsitlusest selgus, et inimestel on tunduvalt rohkem aega nädalavahetustel võib eeldada, et nädalavahetustel on inimestel rohkem ajaressurssi sõita pigem kodukandist kaugemale aega veetma, kuid töönädala sees võiks vabaajateenuste valik olla laiem just oma kodukandis. Samuti tundsid Saue valla elanikud tunnevad puudust nii nädala sees õhtuti ja nädalavahetusel lahti olevatest ajaveetmise kohtadest ja kohvik/restoranidest.

Järgmine ettepanek on tehtud küsitlusele vastanute ettepanekute põhjal, sest selle puudumist või paremaks muutmist peeti väga oluliseks. Üheks populaarseimaks vaba aja veetmise võimaluseks peavad Saue valla elanikud kino. Kino olulisus, tuli välja ka töö teoreetilises osas (Springham, 2017). Kuna Saue vallas on hetkel võimalused kino vaatamiseks, siis töö autor ei näe põhjust eraldi kinomaja ehitamiseks, kuid parandada võiks kättesaadavust. Hetkel pakutakse Saue vallas kinoteenuseid Saue Valla Kultuurikeskuses, kuid teenust tuleks kindlasti pakkuda tihedamini (rohkem kui kord kuus), näidata tuleks rohkem erinevaid filme (mitte ainult eesti filmiklassikat) ning filmid peaksid vahetuma, näiteks iga nädal. Saue Valla Kultuurikeskus võiks nädalavahetuseti töötada kinosaalina, kus päevasel ajal näidatakse mõnd hetkel suurtes kinodes jooksvat koguperefilmi (nagu näiteks: „Kuidas taltsutada Lohet 3“ vms) ja pealelõunasel või õhtusel ajal täiskasvanutele mõeldud filme nt erinevad *action* filmid. Nii oleks kohalikel elanikel võimalus kinos käia oma kodu lähedal ning vallal võimalik ka nädalavahetusel kultuurikeskuse ruume tegevuses hoida.

Saue linnas puuduvad kino vaatamise võimalused üldse, mis on töö autori arvates otseselt seotud ka kultuurikeskuse puudumisega Saue linnas. Kultuurikeskuse puudumist Saue keskuses mainisid puudusena ära väga mitmed küsitlusele vastanud. Uue kultuurikeskuse ehitamise vajalikkust on käesoleva uurimustöö põhjal veel raske hinnata. Arvestades seda, et Saue vallas on täna 11 000 elanikku ja neist 5 700 elab Saue linnas, siis aitaks

uue Kultuuri- ja vabaajakeskuse ehitamine Saue linna kui valla keskusesse, kindlasti kaasa kõikide antud uurimustöös tõstatatud vabaaja tegevustega seotud probleemide lahendamisele. Valla keskel asuv ning kultuuri- ja vabaajategevusi kokku koondav multifunktsionaalne keskus oleks kõikidele vallaelanikele paremini ligipääsetav ja pakuks toetavaid võimalusi ettevõtjatele. Vabaajakeskuses võiksid olla vabaaja veetmise teenuste pakkumiseks soodushindadega äripinnad (kohvikud, mängutoad, interaktiivsed tegevuskohad, *bowling*, ööklubi jmt), samuti ruumid ja võimalused kultuuriliste, loov- ja vabaaja tegevustega tegelemiseks (käsitöö- ja kunstikojad jmt), tantsu- ja kontserdisaal, tänapäevaste võimalustega kinosaal. Üks tähtsaimatest ruumidest võiks olla keskuse sissepääsu lähedal nn turismiinfopunkt, kus jagatakse informatsiooni vabaajaveetmise võimaluste kohta ning kust oleks võimalik leida infomaterjale ettevõtjate poolt pakutavate vabaajateenuste või vallas toimuvate ürituste kohta ja seda infot jagataks nii kohalikule elanikkonnale kui ka turistidele.

Hetkel Laagris (valla keskusest kaugel asuv), Saue Valla Kultuurikeskust peaks samuti edasi arendama, seal võiks korraldada rohkem sündmusi, mis tooksid valda kuulsaid eesti artiste. Sündmused võiksid toimuda vähemalt kord kvartalis. Ainult selliste sündmuste korraldamisest ei ole kasu juhul kui teave, nendest üritustest elanikeni ei jõua, mistõttu on oluline, et oleks mingi koht kus sellist informatsiooni saaks levitada. Samuti peaks kohalik omavalitsus korraldama transpordi erinevatest vallanurkadest Saue Valla Kultuurikeskusesse, sest hetkel selline püsiv transpordiühendus puudub. Juhul kui vald ei pea oluliseks igapäevase püsiva bussiühenduse loomist, siis võiks tuua elanikud kohale kontserdibussiga, mis sõidab enne kontserdi algust läbi kõik suuremad Saue valla külad ning toob ja viib elanikud kontserdikohta ja koju tagasi.

Küsimustes, kus paluti vastajatel ise ettepanekuid teha või kus oli tegu avatud küsimustega toodi väga tihti kitsaskohtadena välja erinevate vaba aja veetmiskohtade puudus, kus tunti puudust kohvikutest ja perega ajaveetmiseks sobivatest toidukohtadest, mis oleksid avatud ka väljaspool tööaega, st nädalavahetustel ja peale tööd. Nagu teooriast selgus on väga oluline, selliste kohtade olemasolu, kus kogu pere koos aega saaks veeta. Antud probleemi lahendamiseks teeb töö autor ettepaneku avada Saue linnas söögi- ja aja veetmiskoht, mis oleks lahti nädala sisesel ajal lahti kella 12-23ni ning

nädalavahetustel kella 14st kuni öösel kella 02:00ni. Oluline on aga, et antud koht ei oleks ainult toidukoht vaid just vaba aja veetmiskoht, kus lisateenustena oleks võimalik mängida näiteks *bowlingut* või piljardit, või ka näiteks noolemängu. Väiksematele lastele eraldi mängunurk, kuid suurematel lastel oleks võimalus mängida videomänge nt *Playstationil* või *Xboxil* või erinevaid VR-mänge. Samuti võiks olla seal eraldi ruum, kus on võimalik kaasa elada erinevatele spordivõistlustele (jalgpall, ralli jne). Samuti võiks korraldada nädalavahetusteti elava muusikaga tantsuõhtuid ning avada suveperioodiks väliterrass. Antud koht ei oleks tavaline kohvik-restoran vaid tegu oleks aja veetmiskohaga, kuhu on võimalik minna terve perega ning kõigil oleks midagi teha, samuti sobiks see koht ka sõpruskonnaga vaba aja veetmiseks.

Lõpetuseks toob töö autor veel välja ka koostöö olulisuse, mis tuli välja nii lõputöö empiirilises kui ka teoreetilises osas. Oluline on, et nii vabaajateenuste kui ka sihtkoha arendamisel toimuks tihe koostöö kõigi osapoolte vahel. Arvestama peaks kõikide nii klientide, ettevõtjate, kohaliku omavalitsuse kui ka kohalike elanike vajadusi ja soove. Samuti peavad kõik erinevad osapooled saama aru koostöö tähtsusest ühise eesmärgi nimel (Komppula, 2012). Kõik osapooled peaksid koostööd tegema ühise suure eesmärgi nimel olgu selleks siis kohalikele vabaajateenuste arendamine või Saue valla, kui turismisihtkoha arendamine.

KOKKUVÕTE

Vaba aja ressurs on järjest kiiremate elutempode tõttu väga piiratud, mistõttu on kvaliteetne vabaajaveetmine saamas järjest olulisemaks osaks inimeste igapäevaelust. Seetõttu on oluline, et erinevaid vabaajateenuseid oleks võimalikult palju, ja et neid oleks lihtne tarbida ka oma kodukohas. Antud lõputöö probleem küsimuseks oli millised võimalused on vabaajateenuste arendamiseks sihtkohas ning sellele küsimusele sai vastatud käesoleva töö järelduste ja ettepanekute peatükis. Uurimis küsimuseks oli, milliseid tegureid peaks Saue vald ja selle ettevõtjad vabaajateenuste arendamisel arvesse võtma. Vastus sellele on, et kindlasti peab panema teenuse valmimisel suurt rõhku turundusele ja teenuse kättesaadavusele. Kõik püstitatud uurimusülesanded said täidetud.

Teoriamaterjalidest lähtudes tuleks Saue vallas vaba aja teenuseid arendades arvesse võtta väga mitmesuguseid tegureid. Inimeste vaba aja ressurs on kiireneva elutempo tõttu väga piiratud, vaba aja leidmine muude kohustuste kõrvalt on järjest raskem, mistõttu vaba aega väärtustatakse järjest enam. Kvaliteetne vabaajaveetmine on saamas järjest olulisemaks osaks inimeste igapäevaelust. Tehniliste vahendite kasutamine vähendab veelgi inimeste vaba aja hulka ning ei too olulist rahulolu tõusu oma vaba aja veetmise viisidega, samas aga peetakse oluliseks regulaarseid ühistegevusi koos pere ja lähisugulastega. Uusi vaba aja veetmise võimalusi otsides soovitakse võimalikult vähe kulutada ning eelkõige peaksid vaba aja veetmiseks pakutavad teenused pakkuma inimestele positiivseid emotsioone ja elamusi. Selleks, et arendada sihtkohta ning selle teenuseid on vajalik, et kaastaks kõiki kokkupuutuvaid osapooli nagu: elanikud, turistid, ettevõtjaid, kohalik omavalitsus teenuste ja sihtkoha arendamisse. See tagab selle, et kõik osapooled töötavad ühise eesmärgi nimel, milleks on sihtkoha ja selle vabaajateenuste arendamine.

2 Eesmärgist tulenevalt viidi läbi küsitlus Saue valla elanike seas, et kaasata teenuste arendamisse kohalik elanikkond ja saada teada nende eelistused ja arvamused. Selle alusel selgusid kitsaskohad ja tulemustest lähtuvalt on võimalik Saue valla kohalikule omavalitsusele, ettevõtjatele ja erinevatele organisatsioonidele teha järgnevaid ettepanekuid vabaajateenuste arendamiseks Saue vallas. Antud töö eesmärk täideti, kuid kuna vastanute hulk Saue valla elanike arvu tervikut arvestades oli siiski suhteliselt väike, siis tuleks teema põhjalikumaks uurimiseks hilisemas arenguetapis sarnaste uuringute ja küsitluste läbiviimist jätkata, et kaasatud oleks veel suurem hulk vallaelanikke.

Saue valla elanike seas läbi viidud uuringust selgus, et enamasti kasutavad Saue valla elanikud vabaajateenuseid Tallinnas või mujal ning seda eelkõige seepärast, et Saue vallas ei pakuta neile sobivaid teenuseid, või ei ole antud teenuste kvaliteet nende jaoks piisav. Antud tööst selgus, et vallasisestest vabaajateenuseid pakkuvatest ettevõtetest külastatakse kõige tihedamini Vanamõisa Vabaõhukeskust ning seda mitu korda aastas, kas siis erinevate laatade (Käsitöölaat või Kevadlaat) ajal. Samuti käiakse seal ka jaanipäeval. Selleks, et Saue vallas oleksid valla elanikele sobivad vabaajateenuseid, mis vastaksid nende vajadustele ja ootustele on vaja, et kõik seotud osapooled teeksid omavahel tihedat koostööd ja seda ühise eesmärgi nimel, milleks on sihtkoha vabaajateenuste arendamine ning seda nii kohalike elanike kui ka tulevaste klientide sealhulgas ka turistide jaoks. Kohalik omavalitsus peaks oma ettevõtjaid toetama vaba aja teenuste pakkumiseks sobivate tingimuste loomisega (uued rendipinnad) ning kaasrahastamise (projektitoetused vms) ning info- ja turustamisvõimaluste jagamisega.

Võttes arvesse lõputöö teoreetilist osa peaksid võttes peavad vabaajateenuseid ja tegevusi pakkuvad ettevõtjad järjest enam tähelepanu pöörama emotsioonide, kogemuste ja elamuste pakkumisele, looma inimestele võimalused sotsiaalseks suhtlemiseks ja kultuurseks meelelahutuseks. Praeguses maailmas on inimeste jaoks väga oluline, et nad saaksid oma kogemust ka sotsiaalmeedias jagada ehk ettevõtte mida külastatakse peab olema klientide poolt tehtud fotodel ja videotes kutsuv, selleks peaksid nad looma koha, kus kliendid saaksid oma erilisi pilte teha, mis vääriskid jagamist.

Kui aga vaadata uuringu poolt, siis on oluline, et kõik teenused oleksid vallaelanikele võrdselt hästi kättesaadavad, siin all mõeldakse nii koha ligipääsetavust ühistranspordiga

kui ka informatsiooni kättesaadavust, et elanikel ja ka turistidel oleks võimalikult lihtne leida infot vallas pakutavate vabaajateenuste kohta.

Kohaliku omavalitsuse roll selles protsessis peaks olema selleks sobivate tingimuste loomisele kaasaaitamine. Selle väljundiks võiks sobida ka valla keskusesse uue Kultuuri- ja Vabaajakeskuse hoone ehitamine ja seda just kohaliku omavalitsuse kaasfinantseerimise toel. On ju kõik vallaelanikud ka ühtviisi maksumaksjad, kes vastutasuks kohalikult omavalitsuselt vaba aja veetmiseks või teenuste pakkumiseks sobivaid tingimusi ja uusi võimalusi ootavad.

Antud lõputöö oli koostatud Saue valla näitel, kuid selliseid uuringuid võiks läbi viia ka tulevikus, kuid siis juba ka teistes sihtkohtades mis asuvad suurlinnade lähedal ning seejärel võiks erinevate sihtkohtade tulemusi omavahel võrrelda. Seeläbi saaks leida ühisosa ja avaneks võimalus ka üksteiselt õppida. Sarnaste uuringute läbiviimist tuleb jätkata regulaarselt, sest inimeste harjumused ja üldised vaba aja trendid on pidevas muutumises. Kindlasti tuleb jälgida, et esindatud oleksid erinevad sihtrühmad, nii erinevas vanuses, piirkonnas kui erinevate vajadustega elanikud. Suurema osalejate arvuga uuringute läbiviimisesse võiks kohalik omavalitsus kaasata ka vastavaid uuringufirmasid. Antud töö eesmärgist tulenevalt nii laiahaardeliselt uuringut läbi viia ja teemasid väga põhjalikult käsitleda polnud võimalik, kuid esmaste kitsaskohtade väljatoomiseks ja esmaste ettepanekute tegemiseks olid saadud tulemused piisavad. Käesolev lõputöö võiks olla huvi pakkuv eelkõige Saue valla elanikele ja Saue valla ettevõtjatele, kes tahavad Saue vallas tulla välja uute vabaajateenustega.

VIIDATUD ALLIKAD

- Veal, A.J. (2004), Definitions of Leisure and Recreation. Retrieved from:
http://funlibre.org/biblioteca2/docs_digitales/investigacion/definiciones_ocio_y_recreacion.pdf
- Cho, D., Post, J., Kim, S.K. (2017), Comparison of passive and active leisure activities and life satisfaction with aging. <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/epdf/10.1111/ggi.13188>
- Pew Research Center, (2008), Networked families – Family social activities and togetherness. Retrieved from: <http://www.pewinternet.org/2008/10/19/family-social-activities-and-togetherness/>
- Aguiar, M. & Hurst, E. (2006), Measuring Trends in Leisure: The Allocation of Time Over Five Decades. Retrieved from: <https://www.nber.org/papers/w12082.pdf>
- Opica, S. & Duranovic, M. (2014), Leisure Time of Young Due to Some Socio-demographic Characteristics. Retrieved from: https://ac.els-cdn.com/S1877042814065525/1-s2.0-S1877042814065525-main.pdf?_tid=a19250c9-772a-4450-bd7e-bfdc27674b17&acdnat=1544965787_aff00855b0471360ba90687ccc7348e1
- Office for National Statistics (2017), Leisure time in The UK: 2015. Retrieved from: <https://www.ons.gov.uk/economy/nationalaccounts/satelliteaccounts/articles/leisuretimeintheuk/2015>
- The Swedish National Board For Youth Affairs (2011), Fokus 10 – on youth influence. Retrieved from:
https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/fokus10eng.pdf
- White, R. (2009) The Future of Leisure Time; the new value equation. Retrieved from: https://www.whitehutchinson.com/leisure/articles/downloads/The_future_of_leisure_time.pdf
- Fredericks, T.R. (2017) Family Entertainment trends. *Canadian Vending*. Retrieved from: <https://www.canadianvending.com/trends/gaming-and-family-entertainment-trends-4581>
- KPMG (2018), Leisure Perspectives – Leisure Industry trends from around the globe.

Retrieved from: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/uk/pdf/2018/03/global-leisure-perspectives.pdf>

- Altin, M (2018), Strategies of High School Students to Cope With Stress through Leisure Time. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1189379.pdf>
- H. Xie, H, Caldwell, L.L.,Loy, M., Robleda, M. (2017), A Qualitive Study Of Latino Grandparents Involvement in and Support for Grandchildren’s Leisure Time Physical Activity. Retrieved from: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/pdf/10.1177/1090198117742441>
- Quintana, J. C. M., Falcon, J. A., Pinero, M. A. C., & Clemente, D.I. (2018), Analysis of Family shared leisure time in early childhood and their relation with parental competencies. Retrieved from: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/pdf/10.1080/03004430.2018.1499097?needAccess=true>
- Park, S.H. & Youngshim, K. (2018), Ways of coping with excessive academic stress among Korean adolescents during leisure time. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/pdf/10.1080/17482631.2018.1505397?needAccess=true>
- Chau, J., Burks-Young, S., Engalen, L & Bauman, L. (2017), Trends in prevalence of leisure time physical activity and inactivity. Retrieved from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1753-6405.12699>
- Springham, S. (2017) *Lifestyle*, The leisure activities of the future - how can the industry keep up with our demands? Retrieved from: <https://www.knightfrank.com/blog/2017/08/14/the-leisure-activities-of-the-future-how-can-the-industry-keep-up-with-our-demands>
- Hersey, C. (2017) How local councils can improve their community leisure centre, *Open Access Government*. Retrieved from: <https://www.openaccessgovernment.org/how-local-councils-can-improve-community-leisure-centre/38711/>
- Patricio, L. & Fisk, R.P. (2013), Creating New Services. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/313838792_Creating_new_services
- Golder, P. & Mitra, D. (2018) Handbook of research on New Product Development. Retrieved from:

https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=Q1RMDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA3&dq=product+development+process&ots=8F6pzaxNKP&sig=7MarD_uVMv0etLmuIV3-r2ey7A&redir_esc=y#v=onepage&q=product%20development%20process&f=false

Forbes Agency Council, (2017) , *Forbes*, 17 Steps to Take Before you Launch a product or Service. Retrieved from:

<https://www.forbes.com/sites/forbesagencycouncil/2017/10/24/18-steps-to-take-before-you-launch-a-product-or-service/#6eb2977419cf>

Lake, L. (2018) How to market a new service effectively. Retrieved from:

<https://www.thebalancesmb.com/learn-how-to-market-a-service-effectively-2296133>

Saue Valla arengukava 2018-2030, (2018) Loetud aadressil:

https://www.riigiteataja.ee/aktalisa/4110/9201/8008/Lisa_1_Saue%20valla%20arengukava.pdf

Gardiner, S. & Scott, N. (2018), Destination Innovation Matrix: A framework for new tourism experience and market development. *Journal of Destination Marketing & Management*, Retrieved from:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212571X17303827>

Manhas, P. S., Manrai, L. A., & Manrai, A. K., (2016) Role of tourist destination Development In building its brand image: A Conceptual model. Retrieved from:

<http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ut.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=e893e955-ba87-47f0-8d48-e12c70288baa%40pdc-v-sessmgr06>

Mottiar, Z., Boluk, K., Kline, C. (2018) The roles of social entrepreneurs in rural destination development. Retrieved from:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0160738317301561?via%3Dihub>

Hodge, C., Bocarro, J. N., Henderson, K. A., Zabriskie, R., Parcel, T.L. & Kanters, M. A. (2015), Family Leisure, Integrative review of reasearch from Select Journals. Retrieved from:

https://www.nrpa.org/globalassets/journals/jlr/2015/volume-47/jlr-volume-47-number-5-pp-577-600.pdf?fbclid=IwAR1ZVM15eUF4-dDBlq8EGqOICv2RkJYD2PUxPVZI_3zTAs-K2ivIxYy-w-M

- Stojanovic, S., Ristic, M., Dordevic, M.,Dimitrjevic, M. (2017) Leisure Time activities and interests of elementary school children. Retrieved from: http://casopisi.junis.ni.ac.rs/index.php/FUteachLearnTeachEd/article/view/2806/1730?fbclid=IwAR2NUBGUq8gQ4Y9UOnsCQbIp8D2SWrL9uzG1WVKgltSV_77vfxPs5p6g6wg
- Lepp, A., Li, J., Barkley, J. E., Saba S.-E., (2014) Exploring the relationships between college students cell phone use, personality and leisure. Retrieved from: https://www-sciencedirect-com.ezproxy.utlib.ut.ee/science/article/pii/S0747563214005822?via%3Dihub&fbclid=IwAR153biIyqSDD7cJ2tT_8Heg4OSIGHgMz9-DFeUnw2KaQUo2n5BR947TFao
- Komppula, R. (2012), The Role of individual entrepreneurs in the development of competitiveness for rural tourism destination. Retrieved from: https://www-sciencedirect-com.ezproxy.utlib.ut.ee/science/article/pii/S0261517713001398?via%3Dihub&fbclid=IwAR0DuPonhu2cQkgsPR5-Wj6Gf_HzCWoxH-uQR-n21yv7miuWJIC-09mRHdo
- Molina, A., Gomes, M. & Martin-Consuegra, D. (2010). Tourism Marketing information and destination image management. Retrieved from: http://www.academicjournals.org/app/webroot/article/article1380715458_Molina%20et%20al.pdf?fbclid=IwAR3AF71vrVa96aXx8cTY2GrPgH2_1qn4uRGsn-kPTK84GGMXnGSY7G50AHM

Lisa 1. Küsitlusankeet

Hea Saue valla elanik!

Olen Tartu Ülikooli Pärnu kolledži turismi- ja hotelliettevõtluse eriala 3. kursuse tudeng ja viin läbi uurimust Saue valla elanike vaba aja eelistuste ja rahulolu kohta vabaajateenustega Saue vallas. Küsitluse tulemusi kasutatakse lõputöös „Vabaajateenuste arendamine Saue vallas“. Küsimustik on anonüümne ja vastuseid kasutatakse vaid analüüsimise eesmärgil. Lisaküsimuste korral on Teil minuga võimalik ühendust saada: KerliHendrikson@hotmail.com

1. Kui palju on Teil tavaliselt tööülesannetest ja kohustustest vaba aega TÖÖNÄDALA sees(E-R)?

Pole üldse 0-2h 3-6h 7-10h 11-14h 15-20h

1.1 Palun täpsustage kuidas oma vaba aega töönädala sees veedate?

2. Kui palju on Teil tavaliselt kohustustest vaba aega NÄDALAVAHETUSTEL (L-P)?

Pole üldse 0-2h 3-6h 7-10h 11-14h 15-20h

2.1 Palun täpsustage kuidas oma vaba aega töönädala sees veedate?

3. Milliseid vaba aja tegevusi Te eelistate? Palun märgista sobiv vastus

- aktiivseid vaba aja tegevusi
- passiivseid vaba aja tegevusi (lugemine, televiisori vaatamine jne)
- interaktiivsed vaba aja veetmise võimalusi
- kultuurilisi tegevusi nt kontserdid, harrastustegevused, teater, kino vms

3.1 Mitu tundi oma NÄDALA VABA AJAST kasutate VABAAJATEENUSTE (meelelahutus, toitlustus, harrastused jms) tarbimiseks järgmistes kohtades. Tõmba sobivamale vastusele ring ümber.

Saue Vallas EI kasuta üldse 1-3h nädalas 4-5h nädalas 6-8hnädalas 9-11h nädalas 12h +

Tallinnas EI kasuta üldse 1-3h nädalas 4-5hnädalas 6-8hnädalas 9-11h nädalas 12h +

Mujal EI kasuta üldse 1-3h nädalas 4-5hnädalas 6-8hnädalas 9-11h nädalas 12h +

Lisa 1. Järg

3.1.1 Kui vastasite Saue vallas teenuste kasutamise kohta väga harva või ei kasuta üldse, siis palun täpsustage miks?

- puuduvad vajaliku kvaliteediga vabaajateenused Saue vallas/Saue linnas
- kasutan vabaajateenuseid Tallinnas või mujal
- puuduvad finantsilised võimalused vabaajateenuste tarbimiseks
- eelistan oma vaba aega ise sisustada
- Muu, palun täpsustage ...

4. KELLEGA KOOS eelistate veeta oma vaba aega ja tarbida vabaajateenuseid? (võite märkida kuni 2 eelistust)

Üksi Elukaaslase/abikaasaga Perega Sõpradega

4.1 Lähtudes eelneva küsimuse vastusest, siis MILLISTE TEGURITE alusel valite MIDA KOOS (või üksi) teete või milliseid VABA AJATEENUSEID tarbite? Palun märgistage kuni 2 eelistust.

- Teenuse hinna ja kvaliteedi suhe
- Teenuse madal hind
- Teenuse asukoht kodu lähedal (Saue vallas)
- Igale eale sobivate tegevuste olemasolu
- Internetiarvustused
- Sõprade/tuttavate soovitusel
- Aktiivne tegevustes osalemise võimalus
- Omavaheline suhtlemisvõimalus
- Kunstiline kvaliteet

Kas on muid tegureid mille põhjal otsustate ? Palun nimetage need

5. KUI TIHTI KÜLASTATE järgmisi Saue valla ettevõtteid? Märgistage igalt realt sobiv vastus Vanamõisa Vabaõhukeskus (erinevad laadad)

Ei külasta üldse 1-2 korda kuus 3 - 4 korda kuus 1-2 korda aastas 3-6 korda aastas

Vanamõisa Vabaõhukeskus (erinevad kontserdid)

Ei külasta üldse 1-2 korda kuus 3 - 4 korda kuus 1-2 korda aastas 3-6 korda aastas

Laitse Rallypark

Ei külasta üldse 1-2 korda kuus 3 - 4 korda kuus 1-2 korda aastas 3-6 korda aastas

Lisa 1. järg

Laitse Graniitvilla

Ei külasta üldse 1-2 korda kuus 3 - 4 korda kuus 1-2 korda aastas 3-6 korda aastas

Saue Kontserdisaal

Ei külasta üldse 1-2 korda kuus 3 - 4 korda kuus 1-2 korda aastas 3-6 korda aastas

Saue Valla Kultuurikeskus

Ei külasta üldse 1-2 korda kuus 3 - 4 korda kuus 1-2 korda aastas 3-6 korda aastas

Mustkunstiteater Laagris

Ei külasta üldse 1-2 korda kuus 3 - 4 korda kuus 1-2 korda aastas 3-6 korda aastas

6. Kui tihti olete külastanud järgmisi Saue valla kultuurisündmusi?

Saue Valla (Laagri) Kohvikute päev Pole külastanud 1-2 korda 3-4 korda 5-6 korda 7 rohkem korda

Saue linna Laulu- ja Tantsupidu Pole külastanud 1-2 korda 3-4 korda 5-6 korda 7ja rohkem korda

Saue linna Jaanituli Pole külastanud 1-2 korda 3-4 korda 5-6 korda 7ja rohkem korda

Vanamõisa jaanituli Pole külastanud 1-2 korda 3-4 korda 5-6 korda 7 rohkem korda

Vanamõisa kevadlaat Pole külastanud 1-2 korda 3-4 korda 5-6 korda 7 ja rohkem korda

Vanamõisa käsitöölaat (augustis) Pole külastanud 1-2 korda 3-4 korda 5-6 korda 7ja rohkem korda

Teatrietendused Saue vallas (nt: Saue Kontserdimaja, Saue Valla Kultuurikeskus jne

Pole külastanud 1-2 korda 3-4 korda 5-6 korda 7ja rohkem korda

Kontserdid Saue vallas (Laagri City, Laitse Graniitvilla, Vanamõisa Vabaõhukeskus, Saue Valla Kultuurikeskus, Saue Kontserdimaja jne)

Pole külastanud 1-2 korda 3-4 korda 5-6 korda 7ja rohkem korda

7. Millist infokanalit eelistate kasutada info otsimiseks Saue vallas pakutavate vabaajateenuste kohta? Tõmmake eelistusele joon alla.

Saue Valla Leht Saue valla koduleht Facebook Kuulutused, infotahvlid jne

Lisa 1. järg

Sõprade ja tuttavate soovitusel

8. Kuidas olete rahul Saue vallas pakutavate vabaajateenustega? Märgistage üks.

Väga rahul Enam-vähem rahul Pole üldse rahul Ei oska öelda

9. Kas tahaksite, et Saue vallas oleks rohkem erinevaid vabaajateenuseid? Märgistage üks

JAH EI

Kas soovite veel midagi lisada?

Andmed küsitluse täitja kohta: palun märgistage sobiv Mees Naine

Teie vanus : kuni 15 aastat 16-20 21-25 26-35 35-46 46-55 56-65 66-75

Pereliikmete arv

Elukoht: palun märgistage sobiv Saue linn Saue vald (märkige küla.....)

SUMMARY

DEVELOPING LEISURE TIME SERVICES IN SAUE PARISH

Kerli Hendrikson

The importance of quality leisure time grows with everyday. Quality leisure time has an important part of people's everyday life. That is why it is very important for people to have the opportunity to spend their leisure time using high quality services close to their home.

Purpose for this thesis is to make suggestions based on theoretical sources and results of the study for Saue Parish and its entrepreneurs to develop its leisure time services and products. In this study it was found out that most residents of Saue parish are using leisure time services outside of parish borders. They mostly use services in Tallinn because in Saue parish they do not have services they need or quality of these services does not satisfy their needs and they can get the same services but with better quality in Tallinn.

The most visited company in Saue parish is Vanamõisa Open Air Centre, which is visited multiple times a year, the most visited events are different fairs such as handicraft fair in August or Spring fair in May, but it is also very popular also when there is a celebration of midsummer day.

For Saue parish to have leisure time services its residents need there should be a strong cooperation between all related parties such as clients, local government, residents and entrepreneurs. All that cooperation should be for one common purpose which is to develop needed leisure time services and for Saue parish to be an attractive tourism destination. Local government should support its entrepreneurs with co-funding and/or marketing.

Taking into consideration the theoretical part of this thesis, the entrepreneurs of leisure time activities should pay attention to offering emotions, experiences and feelings. They also should provide their guests to have the opportunity to communicate with each other and cultural entertainment opportunities. People prefer to spend their leisure time together

with their whole family. So it is very important to provide services so that all members of the family have something to do, that means that there are activities for small children but also for their grandparents,

But when to look more into the study part of this thesis, questions of the study were shared through different Saue parish groups in Facebook using GoogleDocs link. There were answers from 115 persons altogether. One of the most important findings was incomplete accessibility in Saue parish. The accessibility in this case does not only mean transportation such as parking and public transportation between different Centres, but also the lack of information regarding the leisure time services and products in Saue parish. The local government should provide the best conditions for its entrepreneurs to be able to provide better leisure time services. For example there could be a culture and leisure centre in Saue, where there would be provided rooms for different entrepreneurs such as cafe/restaurant, playrooms, bowling and also rooms for different cultural events such as concerts, hobby groups, but also there should be a tourism information centre in the ground floor, where anyone could find it. It should provide answers for both tourists and locals regarding leisure time events and services. There were also mentioned the lack of places to eat and places where to spend their free time on weekends and at the end of work days, because most of restaurants and cafes will close around 6pm and they are closed on weekends.

This thesis was created to research Saue parish, but there should be more studies like this made in different destinations, which are located near bigger towns or centres. Where there are studies made between different destinations than there could be interesting to compare received results. It is also important to note that there should be different target groups covered and also there should be more answers to the query.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kerli Hendrikson

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose Vabaaja teenuste arendamine Saue vallas, mille juhendaja on Inna Bentsalo reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kerli Hendrikson
22.05.2019